

VESIHUOLTOLAIN TOIMIVUUDEN ARVIOINTI

Risto Saarinen

4.6.2020

SISÄLLYSLUETTELO

1. Alkusanat
2. Toimeksianto ja selvityksen toteutus
3. Vesihuoltolakiin läheisesti liittyvät lait
4. Yleisiä havaintoja ennakkokuulemisesta
5. Johtopäätökset ja suositukset

- Liitteet
1. Haastatteluihin osallistuneet organisaatiot
 2. Pykäläkohtainen arviointi

1. Alkusanat

Suomessa vesihuoltoon on totuttu luottamaan. Vesihuolto-osaamisemme on korkealla tasolla. Kuitenkin julkisessa keskustelussa vesihuoltoon liitetään kielteisiä asioita. Puhutaan korjausvelasta ja vesimaksujen korottamisesta sekä muista tekijöistä, jotka eivät ylläpidä mielikuvaa Suomesta tehokkaana vesihuollon osajana. On kurssin muutoksen aika. Vesihuoltoalan on näytettävä kykynsä ja toimivuutensa.

2. Toimeksianto ja selvityksen toteutus

Maa- ja metsätalousministeriö on 16.1.2020 asettanut hankkeen kansallisen vesihuoltouudistuksen toteuttamiseen. Hankkeella etsitään ratkaisuja Suomen vesihuollon uudistamiseen ja toimintaympäristön muutosten ennakointiin. Kolmevuotinen hanke tuo yhteen alan toimijat eri hallinnonaloilta ja eri päätöksenteon tasoilta.

Loppuvuodesta 2020 valmistuu kansallisen vesihuoltouudistuksen ohjelma, jonka osana arvioidaan tarpeet säädosmuutoksille, yhteistyön tiivistämiselle, vesihuoltoken-
tän rakenteen vahvistamiselle, koulutukselle, tutkimukselle sekä muille tarpeellisille toimenpiteille.

Osana vesihuoltouudistusta maa- ja metsätalousministeriö on teettänyt tämän selvityksen vesihuoltolain toimivuudesta. Selvityksessä on pyritty ottamaan huomioon rajapinnat vesihuoltolakiin läheisesti liittyvien lakien kanssa. Selvitystyössä on haastateltu laajaa joukkoa vesihuollon parissa toimivia tahoja. Selvitysraportti kokoaa haastateltujen näkemykset yhteen. Haastattelujen avoimuuden saavuttamiseksi on päädytty ratkaisuun, jossa kommentit eivät ole yksilöitävissä. Tämän raportin tarkoitus ei ole toimia lausuntokanavana, vaan esittää niitä käytännön työssä esiintyneitä seikkoja, joiden takia on vähintään harkittava muutoksia vesihuoltolakiin ja siihen läheisesti liittyviin lakeihin. Haastatteluissa esiin tulleita neuvonnan ja ohjeiden tarpeita on myös tuotu esille. Erikseen maa- ja metsätalousministeriö on teettänyt selvitykset varautumisesta erityisesti epidemiatilanteisiin liittyen sekä viranomaisten roolista lain valvonnassa.

Erikseen todettakoon, että tässä selvitystyössä ei ole pyritty selvittämään sellaisia vesihuoltoalan kehittämisen kannalta tarpeellisia asioita, joita laki ei nykyisellään kata. Näihin kysymyksiin kansallisen vesihuoltouudistuksen valmistelussa otetaan varmasti kantaa.

3. Vesihuoltolakiin läheisesti liittyvät lait

Vesihuollon toimijoita velvoittavat lukuisat säädökset vesihuoltolain (119/2001) ja seuraavassa lueteltujen lakien ja asetusten lisäksi. Toimeksiannon rajallisuuden vuoksi haastatteluissa keskityttiin ensi sijassa tässä lueteltuihin säädöksiin. Muita säädöksiä on muun muassa varautumisesta, hankinnoista ja omistajaohjauksesta.

Terveydensuojelu

Terveydensuojelulain (763/1994) tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen sekä ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa terveystahetta. Terveydensuojelulain nojalla annetuissa asetuksissa säädetään muun muassa talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (1352/2015) ja pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (401/2001).

Ympäristön- ja vesiensuojelu

Ympäristönsuojelulain (527/2014) tarkoituksena on muun muassa ehkäistä ympäristön pilaantumista ja sen vaaraa, ehkäistä ja vähentää päästöjä sekä poistaa pilaantumisesta aiheutuvia haittoja ja torjua ympäristövahinkoja. Vesihuoltolaitosten toimintaan merkittävästi vaikuttavat valtioneuvoston asetukset yhdyskuntajätevesistä (888/2006), talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (157/2017) sekä ympäristönsuojelusta (713/2014)

Maankäyttö ja rakentaminen

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) tavoitteena on muun muassa järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää kehitystä. Maankäyttö- ja rakennuslain 13 luvussa säädetään hulevesien hallinnasta sen lisäksi, että vesihuoltolaissa säädetään hulevesistä vesihuoltolaitoksen huolehtiessa hulevesien viemäroinnistä.

4. Yleisiä havaintoja ennakkokuulemisesta

Tätä selvitystä varten haastateltiin kymmeniä henkilöitä vesihuoltolaitoksista, kunnista, viranomaisorganisaatioista, edunvalvontaorganisaatioista sekä muista intressiryhmistä. Haastatteluihin osallistuneet organisaatiot on esitetty liitteessä 1. Lisäksi yksittäiset henkilöt toimittivat näkemyksiään raportin laatijalle. Haastattelut toimivat ennakkokuulemisena ennen vesihuoltolain uudistamisen käynnistämistä.

Haastatteluissa pyrittiin selvittämään, onko lain kirjauksissa muutettavaa – joko lievennettävää epäoikeudenmukaisuuden tai kohtuuttomuuden takia taikka kiristettävää tehokkuuden tai vaikuttavuuden lisäämiseksi. Samoin pyrittiin saamaan selkoa siitä, mitkä kirjaukset ovat vaikeita tulkita ja ovat työläitä toteuttaa. Näihin kysymyksiin saatiin runsaasti ja monipuolisesti vastauksia ja näkemyksiä.

Haastatteluissa nousi esille viranomaistoiminnan resurssien niukkuus. Monia lain velvoitteita ei lainkaan valvota tai valvonta on puutteellista. Viranomaisten kesken ei myöskään ole kaikkien kirjausten osalta selvää, kenen vastuulle valvonta kuuluu. Eri-tyishaasteena on eri valvontaviranomaisten rinnakkaisvalvonta ja sen toteuttaminen. Myöskään eri edunvalvojille ei ole muodostunut yhteistä käsitystä asiasta. Ilmi tuli myös tilanteita, joissa nähtiin puutteita lain noudattamisessa, mutta oikaisuprosessin mittavuus suhteessa kyseisessä asiassa arvioitavissa olevaan hyötyyn nähden oli niin

vähäinen, ettei toimiin ole ryhdytty. Vesihuoltolaissa on myös pykälää, joiden valvonta on olematonta sen takia, että viranomaisilla ei ole riittävää asiantuntemusta valvonnan hoitamiseen. Esimerkiksi taloudellisiin kysymyksiin paneutuminen on ajallisesti niin vähäistä, ettei ammattitaitoa niissä voi pitää yllä.

Haastatteluissa käytiin läpi vesihuoltolaki pykälittäin sen selvittämiseksi, miten laki käytännössä toimii tavoitteidensa edistämiseksi. Tällöin kävi ilmi, miten organisaation rooli ja koko vaikuttivat kommentteihin ja näkemyksiin. Sellaisissa pienissä organisaatioissa, joissa oli vähän asiantuntijatasoisia työntekijöitä, lain käsitteiden ja käytännön työn kytkeäjä oli vaikeampi hahmottaa ja haastattelujen anti jäi vähäiseksi. Monissa organisaatioissa laki tunnettiin kohtalaisen hyvin ja sen pykäliin oli perehdytty käytännön pulmatilanteita ratkottaessa. Moniin kirjauksiin toivottiin kuitenkin täsmennyksiä joko lain tasolla tai kirjaamalla tarkennukset asetuksiin. Vähintään hallituksen esitykseen tai vesihuoltolakioppaaseen olisi tarkennettava tulkinnanvaraisia kohtia.

Ennakkokuulemista pidettiin hyvänä. Yhteydenpito toimijoihin hyvissä ajoin ennen lain valmistelun aloittamista koettiin myönteiseksi. Haastatteluihin oli varattu riittävästi aikaa, mutta vielä parempaan lopputulokseen olisi päästy, ellei pandemiatilanteen takia suurinta osaa haastatteluista olisi jouduttu järjestämään etäyhteydellä. Kaiken kaikkiaan suullinen kuuleminen osoittautui kuitenkin erinomaiseksi tavaksi selvittää lain toimivuutta.

5. Johtopäätökset ja suositukset

Vesihuoltolain toimivuuden arvioinnissa esille nousi kolme kokonaisuutta, joita olisi perusteltua lain päivittämisen yhteydessä arvioida tarkemmin. Liitteeseen 2 on kirjattu kommentit pykäläkohtaisesti. Niissä on selkeitä yksittäisiin pykäliin liittyviä tarpeita.

Toiminta-alue ja vesihuoltoverkkoon liittäminen

Vesihuoltolain pääsäännön mukaan kiinteistön omistaja tai haltija vastaa kiinteistön vesihuollosta. Jos suurehkon asukasjoukon tarve tai terveydensuojelulliset tai ympäristönsuojelulliset syyt sitä edellyttävät, kunnan on ryhdyttävä toimenpiteisiin vesihuollon järjestämiseksi.

Vesihuoltolaitokseksi laissa määritellään sellainen toimija, jolla on kunnan hyväksymä toiminta-alue. Sen rajaaminen aiheuttaa runsaasti erilaisia tulkintoja ja kiistoja. Toiminta-alueen rajaamisella on vaikutusta siihen, kenellä on velvollisuus liittyä keskitetyn vesihuollon piiriin. Toiminta-alueen ulkopuolella ovat voimassa ympäristönsuojelulainsäädännön säännökset siitä, miten kiinteistön jätevedet on käsiteltävä. Sama koskee toiminta-alueella taajama-alueen ulkopuolella olevia kiinteistöjä. Kun näihin haja-asutusalueen talousjätevesiä koskeviin velvoitteisiin on monessa vaiheessa tullut rajauksia ja aikataulun pidennyksiä, laajalla joukolla kiinteistöjä toimenpidevelvoite on poistunut kokonaan tai ainakin hyvin pitkäksi ajaksi. Tämä on edelleen johtanut siihen, että verkostojaan taajamien ulkopuolella laajentaneiden vesihuoltolaitosten potentiaalinen asiakaskunta on supistunut sellaisella tasolle, jolla viemäröinnin hoitaminen taloudellisesti asianmukaisesti on käynyt mahdottomaksi.

Lain tulkintaa ei helpota se, että lainsäädännössä ja tilastoinnissa erilaisia aluerajauksia on runsaasti ja niitä käytetään varsin eri tavoilla eri tilanteissa ja eri kunnissa. Monille on vaikea tulkita, kuuluuko jokin kiinteistö viemäröintivelvoitteen piiriin tai onko sen liityttävä vesihuoltolaitoksen viemäriin tai onko tehtävä yhtään mitään. Seuraava luetelo kuvaa alueiden rajaamisen vaikeutta: taajama, taajamaliikennemerkillä rajattu alue, asemakaava-alue, ranta-asemakaava-alue, suurehko asukasjoukko, toiminta-alue, palvelualue, ranta-alue, pohjavesialue. Vaikka viranomaisille on vuosien kuluessa muodostunut käsitys lain velvoitteista, niilläkin on aluerajausten käytössä toisistaan poikkeavia käytäntöjä.

Toiminta-aluerajauksiin ja kiinteistökohtaiseen talousjätevesien hallintaan liittyvät kysymykset olisi tarkasteltava syvällisesti ja laajasti, kun vesihuoltolaki uudistetaan. On myös syytä arvioida kunnan ympäristönsuojeluviranomaisten resurssien riittävyttä toiminta-aluekysymysten ja liittämisasioiden valvontaan.

Hulevesien hallinta

Hulevesien hallinta on viimeisimmän vesihuoltolain kokonaispäivityksen myötä poistettu vesihuollon käsitteestä. Tuolloin maankäyttö- ja rakennuslakiin sisällytettiin kunnan vastuu hulevesien hallinnasta. Tämä rooli on kunnalle luonteva, sillä se vastaa maankäytön suunnittelusta ja sillä on sekä vaikutusmahdollisuus että omilla alueillaan toteutusvastuu siitä, miten vesiä viivytetään ja imeytetään. Lisäksi maankäytön suunnittelulla ratkaistaan se, mitä reittejä myöten hulevedet on johdettavissa pintavesiin silloin, kun niitä ei voida imeyttää. Erityisesti kunnan tulee suunnitella ja toteuttaa tulvareitit niitä tilanteita varten, jolloin normaalit hulevesireitit – painanteet, ojat ja hulevesiviemärit – eivät riitä.

Vesihuoltolakiin sisältyvät säännökset siitä, että vesihuoltolaitos voi kunnan päätökseen pohjautuen huolehtia hulevesiviemäroinnistä. Tämä mahdollistaa kahden tyyppisten – julkisoikeudellisten ja yksityisoikeudellisten – maksujen käytön. Niiden vaihtoehtoinen tai ristikkäinen käyttö on aiheuttanut runsaasti pulmia. Ongelmat liittyvät päätöksentekoon, viestintään ja talouden hallintaan. Tilanne eri puolilla maata on epäselvä eikä päätöksiä viemäroinnistä kaikissa kunnissa ole vielä tehty, kun on odoteltu ohjeistuksen tai oikeuskäytännön muodostumista.

Hulevesien hallinnan vastuu olisi selkeämpi ja lainsäädäntöä olisi helpompi noudattaa, jos kaikilta osin hulevesiin sovellettaisiin vain maankäyttö- ja rakennuslakia. Mahdollisesti vesihuoltolaitoksen oikeudesta hoitaa hulevesien viemärointiä tulisi tällöin säätää erikseen (toimialarajaus).

Talouden hallinta ja omistajakysymykset

Vesihuoltolaki edellyttää toiminnan kustannusten kattamista asiakkailta kerätyillä maksuilla. Korkeintaan kohtuullinen tuotto on sallittu. Vesihuolto on investointivaltainen toimiala, jossa suurin osa omaisuudesta on verkostoissa. Verkoston kunnan arviointi on työlästä, vaikkakaan ei mahdotonta. Lyhytjänteisesti toimien on mahdollista lyödä

laimin korjauksiin ja saneerauksiin kohdistuvat investoinnit. Tämä on tunnistettu ongelma, johon ei ole kuitenkaan riittävästi reagoitu. Viranomaiset eivät juurikaan valvo tätä kokonaisuutta.

Julkisuudessa vesihuollon nousevista maksuista ja korjausvelasta on puhuttu kielteisessä valossa. Nämä vesihuoltolaitoksen talouden avaintekijät ovat omistajaohjauksen ydinkysymyksiä. Vaikka parhaissa vesihuoltolaitoksissa kriittisten osa-alueiden hallinta on hyvällä tasolla, on nähtävissä, että ilman valtiovallan selkeää ohjausta suurta joukkoa vesihuoltolaitoksista ei saada parantamaan toimintaansa.

On merkkejä siitä, että vesihuoltolaitoksia harkitaan kokonaan tai osittain myytäväksi ulkopuolisille tahoille. Huoltovarmuuden turvaamiseksi ja jatkuvuuden hallitsemiseksi on arvioitava, millaisia määräyksiä vesihuoltolakiin tulee kirjata talouden valvonnasta ja omistuksesta. Nykyisin vesihuoltolaitokset ovat joko yhteiskunnan omistuksessa (kuntien laitokset tai yhtiöt taikka kuntayhtymät) tai asiakkaiden omistamia (osuuskunnat).

Eri yhteyksissä ja tässäkin selvityksessä on tullut esille vesihuoltolaitosten kyvyttömyys vastata vaatimuksiin ja haasteisiin laitosten liian pienen koon takia. Vesihuollon rakennuudistusta joko omistajajärjestelyiden muutoksella tai palvelutoiminnan uudistamisella on tarpeen arvioida perusteellisesti.

Haastatteluihin osallistuneet organisaatiot

Vesihuoltolaitokset:

Suomen Vesilaitosyhdistys ry (VVY)
Suomen vesihuolto-osuuskunnat ry (SVOSK)

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä HSY
Kouvolan Vesi Oy
Nivos Vesi Oy
Paraisten kaupungin vesihuoltolaitos
Liikelaitos Porvoon vesi

Kunnat:

Suomen Kuntaliitto ry

Lappeenrannan kaupunki, tekninen sektori
Nurmijärven kunta, tekninen sektori
Porvoon kaupunki, tekninen sektori
Sodankylän kunta, tekninen sektori

Helsingin kaupunki, ympäristönsuojelu
Kangasalan kaupunki, ympäristönsuojelu
Lapuan kaupunki, ympäristönsuojelu

Keski-Uudenmaan ympäristökeskus, terveydensuojelu ja ympäristönsuojelu
Porvoon kaupunki, ympäristöterveydenhuolto

Alueelliset viranomaiset:

Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Asiakkaiden edunvalvonta:

Elintarviketeollisuusliitto ry
Kiinteistöliitto Uusimaa ry
Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV)
Suomen Omakotiliitto ry

Haja-asutusalueen jätevesineuvonta:

Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry
Valonia (Varsinais-Suomen liitto)

Pykäläkohtainen arviointi

Tässä liitteessä on esitetty haastatteluissa esiin tulleita havaintoja ja mielipiteitä pykälittäin. Osa kirjauksista on haastateltujen henkilöiden analyttisiä havaintoja siitä, millaisia vaikeuksia lain soveltamisessa on esiintynyt. Osittain taas haastateltavat ovat tulkinneet lakia omiin kokemuksiinsa pohjautuen eikä lain tai oikeuskäytännön kokonaisuus ole ollut tiedossa. Siksi tämän liitteen kommentteja ei pidä tulkita kuvaukseksi lain todellisesta sisällöstä. Haastateltavien kommentit on kuitenkin pyritty kirjaamaan siten, että ne mahdollisimman hyvin kuvaavat lain soveltamisessa eteen tulleita tilanteita. Tämän liitteen on tarkoitus antaa varsinaiseen vesihuoltolain uudistustyöhön kuvaus siitä, mitä kysymyksiä eri pykälien kirjauksista on käytännön työssä noussut esiin. Tämän selvitystyön toimeksiantoon ei sisällynyt lakiin kohdistuvien täsmällisten muutosehdotusten esittäminen, mutta jonkun verran selviä ehdotuksiakin on kirjattu.

Lukuohje:

- Pykäläkohtaiset kommentit on esitetty sisennettynä

Lyhenteet:	VHL	Vesihuoltolaki
	MRL	Maankäyttö- ja rakennuslaki
	TSL	Terveysturvallisuuslaki
	ELY	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
	WSP	Water safety plan, (talousveden turvallisuutta uhkaavien riskien hallintajärjestelmä)

VESIHUOLTOLAKI (119/2001)

1 luku

Yleiset säännökset

1 § Tavoite

Tämän lain tavoitteena on turvata sellainen vesihuolto, että kohtuullisin kustannuksin on saatavissa riittävästi terveydellisesti ja muutoinkin moitteetonta talousvettä sekä terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukainen viemärinto.

- Vesihuoltoalan edistäminen voitaisiin kirjata tavoitteeksi.
- Kun VHL:ssa on kirjauksia hulevesistä, voisi olla perusteltua asettaa tavoitteeksi hulevesien jätevesiviemäriin johtamisen vähentäminen kuten MRL:ssa (103 c §).

2 § Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan asutuksen vesihuoltoon sekä, jollei toisin säädetä, asutukseen vesihuollon kannalta rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan vesihuoltoon.

Tätä lakia sovelletaan myös rakennetulla alueella maan pinnalle, rakennuksen katolle tai muulle pinnalle kertyvän sade- tai sulamisveden (*hulevesi*) viemärointiin siltä osin kuin vesihuoltolaitos siitä huolehtii. Mitä tässä laissa säädetään hulevesistä, koskee lisäksi perustusten kuivatusvesiä.

- Asutukseen rinnastuva elinkeino- ja vapaa-ajan toiminta ovat vaikeita tulkita. Lomakylät, muu matkailuala, eläintilat, metalliteollisuus (maalaamot), pienimuotoinen maatalous, hevostallit, venesatamat, vapaa-ajan asutus ja yksittäinen saunarakennus aiheuttavat tulkintavaikeuksia.
- Vesihuoltolaitosten asiakkaina on yrityksiä, jotka toimivat huoltovarmuuden kannalta tärkeillä aloilla, kuten elintarvikkeiden tuotannossa. Näiden toimijoiden asemaa olisi tarpeen tarkentaa. Esimerkiksi veden niukkuustilanteessa käyttörajoitusten priorisointi voi johtaa yhteiskunnan toiminnan häiriintymiseen.
- Hulevesiä koskevien säännösten sisällyttäminen VHL:iin mutkistaa tulkintaa ja vastuita.
- Muun kuin asutuksen ja siihen rinnastuvan toiminnan pois sulkeminen soveltamisalasta luo mielikuvan, että muu toiminta on toisarvoista yhteiskunnan kehityksen kannalta.
- Teollisuuskiinteistöjen liittämistä, jätevesien merkitystä ja teollisuusjätevesisopimusten laadintaa pitää pohtia tapauskohtaisesti, mihin erityisesti pienissä laitoksissa tai pienissä kunnissa on huonot valmiudet.
- Teollisuusjätevesisopimusten sisältö hyväksytään kunnan puolelta esim. vesihuoltolaitoksen johtokunnassa, jolla kunnallispoliittisen vaikuttamisen takia voi olla laitoksen edun vastainen kanta.
- Teollisuusyritysten valvonta jää helposti vain ympäristöluvan määräysten varaan. Ongelmia aiheuttaa joskus se, että ympäristöluvassa viitataan teollisuusjätevesisopimukseen, mutta sen sisällön määrittely jää avoimeksi.
- Jos pienimuotoisella teollisella toiminnalla (esim. maalaamot) ei ole ympäristölupaa eikä sen kanssa tehdä erillissopimusta, sen valvonta saattaa jäädä täysin hoitamatta.
- Vähintään hallituksen esityksessä olisi tarkennettava asutukseen rinnastuvaa toimintaa.

3 § Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *vesihuollolla* veden johtamista, käsittelyä ja toimittamista talousvetenä käytettäväksi sekä jäteveden poisjohtamista ja käsittelyä;
- 2) *talousvedellä* ihmisten käyttöön tarkoitettua vettä sen mukaan kuin siitä terveydensuojelulaissa (763/1994) säädetään;

3) *vesihuoltolaitoksella* laitosta, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta kunnan hyväksymällä toiminta-alueella;

4) *asiakkaalla* kiinteistön omistajaa tai haltijaa taikka muuta, joka tekee vesihuoltolaitoksen kanssa sopimuksen kiinteistön liittämistä laitoksen verkostoon tai laitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä;

5) *kuluttajalla* kuluttajansuojalain (38/1978) 1 luvun 4 §:ssä tarkoitettua henkilöä, joka tekee vesihuoltolaitoksen kanssa tässä laissa tarkoitetun sopimuksen;

6) *yleisillä toimitusehdoilla* vesihuoltolaitoksen verkostoon liittämistä sekä laitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä tehtäviin sopimuksiin liitettäviä yleisiä ehtoja;

7) *huleveden viemäröinnillä* huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamista vesihuoltolaitoksen hulevesiviemärissä ja käsittelyä;

8) *taajamalla* aluetta, jolla asuu vähintään 200 asukasta toisiaan lähellä olevissa rakennuksissa.

- Toiminta-alueen hyväksyminen ja rajaaminen vaikuttaa siihen, mikä toimija luokitellaan vesihuoltolaitokseksi, jolloin sitä koskevat kaikki VHL:n velvoitteet. Tämä aiheuttaa suuria vaikeuksia pienemmille toimijoille, etenkin osuuskunnille.
- VHL:n mukaiset varautumisvelvoitteet eivät koske niitä toimijoita, joille ei ole määrätty toiminta-alueita. Tämä heikentää yhteiskunnan kykyä ylläpitää huoltovarmuutta.
- Kaikilla vesihuoltolaitoksilla ei ole varoja, henkilöstöä, kiinnostusta tai osaamista velvoitteiden hoitamiseksi. Myös lainsäädäntöön perehtyminen on vajaan vaista monissa tapauksissa.
- Jos ei ole määritelty toiminta-alueita, ei ole VHL:n tarkoittamaa vesihuoltolaitosta eikä siten sitä osapuolta, joka tekisi VHL:n mukaisen sopimuksen. Silloin ei ilmeisesti ole myöskään sellaista asiakasta tai kuluttajaa, johon tämän lain oikeudet ja velvoitteet kohdistuvat. Sopimus, jos sitä lainkaan laaditaan, voi siten olla hyvin epämääräinen.
- Osuuskuntia ei yleensä ole suunniteltu pysyviksi, vaan ”ohituskaistaksi” vesihuollon palveluihin pääsemiseksi. Tämä pitäisi ottaa huomioon velvoitteita asetettaessa. Kunnan vastuulle siirtyvän osuuskunnan rakentaman verkoston kunto voi osoittautua sellaiseksi, että siihen kohdistuu suuri riski tai korjausvelka.
- Kuntien välillä ja jopa kuntien sisällä on isoa vaihtelua siitä, minkälainen alue on määritelty toiminta-alueeksi: muutamasta kiinteistöstä (toiminta-alue) kokonaisuudessaan taajamiin (ei toiminta-alue).
- Vesihuoltolaitosten yhdistymisen myötä voi muodostua alue, joka pitäisi määritellä toiminta-alueeksi, mutta joka jää määrittelemättä, ellei toimija tee aloitetta. Vrt. terveydensuojelulain määrittely 18 a §, jossa ilmoitusvelvollisuus on vedenottamon tai vesisäiliön omistajalla.
- Vesihuoltolaitoksen määrittely VHL:ssa ja vettä toimittavan laitoksen määrittely TSL:ssa poikkeavat toisistaan, minkä takia velvoitteet ja valvonta poikkeavat hämmäntävästi.
- VHL:ssa määritellyn toiminta-alueen ja talousvesisäädännössä määritellyn vedenjakelualueen erot aiheuttavat väärinymmärryksiä. Sen vuoksi säännöksiä muutostarvetta on arvioitava.

- Yleisten toimitusehtojen sijasta ”yleiset toimitusmääräykset” -termin käyttö antaisi toimijoille selvemman viestin siitä, että ehdot ovat velvoittavia. Kuitenkin VHL:n mukaisissa yksityisoikeudellisissa sopimuksissa oikea termi on sopimus- tai toimitusehdot ja ehdot ovat osapuolia velvoittavia.
- Taajama ymmärretään usein Tilastokeskuksen määrittelemänä alueena, jota Suomen ympäristökeskus SYKE käyttää omissa tarkasteluissaan. Tilastokeskuksen tuottama ruutuaineisto yhdyskuntarakenteen seurantaan (YKR) soveltuu muun muassa yhdyskuntarakenteen pitkän aikavälin muutosten seurantaan ja tilan analysointiin, alue- ja yhdyskuntarakenteen tutkimukseen, operatiiviseen ja ohjaavaan toimintaan sekä erilaisiin vaikutusten arviointi- ja suunnittelutehtäviin. YKR-määritelmälle ei ole säädöspohjustusta. Myös pohjoismainen taajamakäsite poikkeaa VHL:n määritelmästä. Lisäksi EU-säädösten aglomeraatiomäärittely, jota käytetään viemäröntialueiden yhteydessä, tulisi ottaa huomioon.
- Yhdyskuntajätevesidirektiivissä käytetään 2.000 ja 10.000 asukkaan rajoja vaatimuksille yhdyskuntajätevesien käsittelystä.
- YKR-taajamarajauksia ei päivitetä tai julkaista vuosittain ja rajat vaihtelevat molempiin suuntiin asukasmuutosten mukaan.
- Kahden kunnan alueella sijaitsevan taajaman tulkintaa olisi selvennettävä.
- Tulkinnanvarainen vesihuoltolaitokseksi määrittely johtaa vaikeisiin tilanteisiin, joissa eri intressitahot ovat vastakkain.
- Vesihuoltolaitokset solmivat runsaasti sopimuksia muun kuin asutukseen rinnastettavaa toimintaa harjoittavien yritysten kanssa. Esimerkiksi elintarvikeyritysten ja vesihuoltolaitosten välinen sopimusmalli on käytettävissä. Lisäksi on laadittu sopimusmalleja teollisuusjätevesien vastaanottamisesta sekä esimerkkejä korotetun jätevesimaksun laskennasta. Tämän tyyppisten sopimusten solmimista voisi edistää kirjaamalla lain tasolle tavoite erillissopimuksista sellaisten asiakkaiden kanssa, jotka kuuluvat toimialan ulkopuolelle.
- Talousveden kanssa kontaktissa olevia materiaaleja koskevaa sääntelyä on kehitettävä tarpeiden mukaan.

4 § Viranomaiset

Tämän lain toimeenpanon yleinen ohjaus ja seuranta kuuluvat maa- ja metsätalousministeriölle.

Tämän lain mukaisia valvontaviranomaisia ovat toimialoillaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä kunnan terveydensuojeluviranomainen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

Kuluttaja-asiamies valvoo 5 luvussa tarkoitettujen sopimusten ehtojen lainmukaisuutta kuluttajan suojan kannalta.

- Rinnakkainen valvontavelvollisuus kuntien viranomaisten ja ELY-keskusten välillä on ongelmallinen. Esimerkkejä toiminnoista, joiden valvontavastuu on epäselvä, ovat varautumiskysymykset, talouskysymykset ja osuuskuntien verkon rakentaminen. Viimeksi mainittu voi tulevaisuudessa aiheuttaa merkittäviä taloudellisia vastuita, jos rakentamisen huonon laadun takia joudutaan ennenaikaisesti saneerauksiin.
- Viranhaltijoiden kelpoisuusvaatimuksista säätämistä on tarpeen arvioida. Esimerkiksi vesihygienian osaaminen on tärkeä varmistaa.

- Termi ”Toimialoillaan” ei riittävästi selvennä sitä, milloin valvonta kuuluu kunnan viranomaiselle, milloin taas ELY:lle. Toimialat vaihtelevat ELY:ittäin.
- On myös epäselvää, minkä viranomaisen luo vesihuoltolaitos voi ohjata asiakkaan.
- Viranomaistoiminnan maksuttomuus ei kohdenna kustannuksia oikein.
- On arvioitava, mitä lausuntomenettelyitä tai muita toimintamalleja viranomaisten kesken on tarpeen ylläpitää.

2 luku

Vesihuollon kehittäminen ja järjestäminen

5 § (22.8.2014/681)

Vesihuollon yleinen kehittäminen

Kunnan tulee kehittää vesihuoltoa alueellaan yhdyskuntakehitystä vastaavasti tämän lain tavoitteiden toteuttamiseksi yhteistyössä alueensa vesihuoltolaitosten, laitoksille vettä toimittavien ja niiden jätevesiä käsittelevien sekä muiden kuntien kanssa sekä osallistua vesihuollon alueelliseen yleissuunnitteluun.

- Kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelman laatimisvelvoitteen palauttaminen lakiin parantaisi jatkuvuutta, suunnitelmallisuutta ja ennakoitavuutta sekä antaisi kunnalle selkeän työkalun ohjata vesihuoltoa siten, että maankäytön suunnittelu määrittelee vesihuollon tarpeet. Vesihuolto on pääomavaltainen toimiala ja pitkän tähtäimen systemaattinen strateginen suunnittelu on tarpeen.
- Kehittämissuunnitelma nivoisi yhteen kokonaisuuden, johon kuuluvat kaavoitus, kunnallistekniikka, rakennusvalvonta, ympäristönsuojelu ja omistajuus, mikä sisältää talouden hallinnan.
- Kehittäminen ilman dokumentoitua suunnitelmaa voi jäädä epämääräiseksi eikä sitä voi todentaa.
- On epäselvää, miten toimitaan, jos osuuskunnat toimivat oma-aloitteisesti rakentamalla vesihuoltoverkkoa kunnan tavoitteiden vastaisesti.
- Voitaisiin harkita, sisällyttäisiinkö vesihuoltoverkostojen kehittämisen vaatimus MRL:iin, koska siellä säädetään maankäytön suunnittelusta muutenkin. Tässä tilanteessa vesihuoltolaitoksen talouden ja käsittelylaitoksen sekä varautumisen suunnittelu voisi olla vesihuoltolaitoksen vastuulla siten, että vaatimuksena olisi yhteistyö kunnan kanssa. Kunnilla ei ole osaamista vesihuollon kokonaisvaltaiseen suunnitteluun. Vesihuoltojärjestelmän kehittäminen, varautuminen häiriötilanteisiin, verkostosaneeraus, varautuminen saneerausvelkaan, vuotovesien vähentäminen on työtä, joka laitoksen pitää itse tehdä.
- Kehittämissuunnittelussa on otettava kaikki vesihuoltolaitokset kehitystyöhön mukaan, mutta sellaiset suuretkaan osuuskunnat eivät kuulu tähän joukkoon, joille ei ole määrätty toiminta-aluetta. Kehittämissuunnitelmien puute voi johtaa tarpeettomasti osuuskuntien perustamiseen, kun asukkailla ei ole tietoa tai näkemystä tulevaisuudesta.

- Pienet kunnat ja vesihuoltolaitokset pitävät kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelmaa työläänä ja usein tarpeettomana. Tämä johtuu siitä, että niitä on monesti laadittu ulkopuolisen asiantuntijan toimesta ilman riittävää paneutumista kyseisen kunnan erityisoloihin.
- Yhtiöittämisen kautta kunnan ja vesihuoltolaitoksen kytkös heikkenee, jolloin riski kasvaa siitä, että kehittämisellä olisi selvä veturi. Kunnan roolia olisi tämän takia korostettava.
- Joskus kehittäminen etenee asukaslähtöisesti, mikä ei ole lain tarkoitus. Näin syntyy osuuskuntia tai vastaavia, jotka ajautuvat kunnan syliin ilman suunnitelmallisuutta. Maankäytön pitäisi olla ohjaava tekijä, ei asukkaiden toiveet.

6 § Vesihuollon järjestäminen

Kiinteistön omistaja tai haltija vastaa kiinteistönsä vesihuollosta sen mukaan kuin tässä laissa ja muussa laissa säädetään.

Jos suurehkon asukasjoukon tarve taikka terveydelliset tai ympäristönsuojelulliset syyt sitä vaativat, kunnan tulee huolehtia siitä, että ryhdytään toimenpiteisiin tarvetta vastaavan vesihuoltolaitoksen perustamiseksi, vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen laajentamiseksi tai muun tarpeellisen vesihuollon palvelun saatavuuden turvaamiseksi.

Ennen 2 momentissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin ryhtymistä kunnan on varattava alueen kiinteistöjen omistajille ja haltijoille tilaisuus tulla kuulluiksi.

- Suurehkon asukasjoukon, terveydellisten ja ympäristönsuojelullisten syiden tulkinta on vaikeaa. Tulkinta myös poikkeaa eri puolilla maata ja jopa kuntien sisällä eri alueita kohdellaan eri tavoin. Asemakaavaa ei kunnissa ole laadittu samojen kriteerien mukaan, joten sen käyttäminen tässä arvioinnissa hankalaa. Myös YKR-taajaman käyttö huolehtimisvelvoitteen laukaisemisessa on aiheuttanut ongelmia. Tulkintaongelmista aiheutuu pitkiä valitusprosesseja.
- Terveydellisten ja ympäristönsuojelullisten syiden ilmeneminen on vaikeaa, ellei suoriteta maastokäyntejä, mikä ei käytännössä resurssien vähäisyyden takia ole mahdollista.
- Järjestämisvelvollisuutta on selvennettävä (asemakaava-alue, taajama, toiminta-alue, palvelualue). Vastaavaa ongelmaa ei ole katujen ja teiden vastuiden kanssa.
- On tarkennettava, pitääkö esim. pienen karttavirheen oikaisun takia kuulla kiinteistönomistajia. Kiinteistökohtaista kuulemistä ei pitäisi edellyttää, jos asiasta tiedotetaan riittävästi ja alueen kiinteistöille varataan tilaisuus tulla kuulluksi (yleiskuuleminen). Näin onkin katsottu oikeuskäytännössä, mutta laki itsessään jättää asian auki.
- On epäselvää, mitä on muu tarpeellinen vesihuollon palvelu.
- On arvioitava, miten laajasti kunnan on vesihuollon järjestämisvelvollisuus taajaman ulkopuolella.
- Tilanne voi kehittyä arvaamattomasti esim. silloin, kun alueelle on myönnetty rakennuslupia olettaen, että kaivovedellä pärjätään, mutta vesi ei olekaan kelpoista ja kunnan velvollisuus terveydellisten syiden takia astuu voimaan.

- Käytännössä on tilanteita, joissa vesihuollon toteutus on käynnistynyt ennemminkin kiinnostuksen kuin tarpeen vuoksi. Tällöin on epäselvää, miten kunnan tai vesihuoltolaitoksen pitäisi toimia.
- Ympäristönsuojelun edellyttämät jäteveden puhdistusvaatimukset sisältyvät erityislainsäädäntöön, mikä vaikeuttaa lain soveltamista.

7 § Vesihuoltolaitosten toiminta-alueet

Kunnan alueella vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden tulee kattaa alueet, joilla kiinteistöjen liittäminen vesihuoltolaitoksen vesijohtoon tai jätevesiviemäriin on tarpeen toteutuneen tai suunnitellun yhdyskuntakehityksen vuoksi.

- Suunniteltu kehitys on ongelmallinen tarkasteltaessa yhdessä taajamarajauksen kanssa. Taajamiin ei lasketa vapaa-ajan asuntoja, joita voi olla hyvinkin runsaasti ja tiiviisti.
- Taajaman ja ranta-alueen tai pohjavesialueen rajauksen epätarkkuus johtaa talousjätevesikysymyksissä näkemuseroihin ja riitoihin.
- Minimivaatimus kattavuudesta on riittävästi kirjattu, mutta usein alue on päätetty tehdä liian suureksi. Lainsäädäntö ei tunne verkkoa, joka on tehty vapaaehtoisesti suuremmaksi kuin yhdyskuntakehitys edellyttäisi (toiminta-alueen ulkopuolella oleva palvelualue). Kun laitos on vapaaehtoisesti rakentanut viemäriverkkoa toiminta-alueen ulkopuolelle, hajajätevesisääntelyn lieventyminen romahdutti liittyjäpotentiaalin monilla laitoksilla.
- Suunniteltu kehitys ei usein ole mukana alueita määritettäessä. Kytkeä MRL:iin olisi tarpeen.
- Toiminta-alueen määrittelyssä käytetään joskus sanallista tarkennusta, mistä voi tulla tulkintaerimielisyyksiä.
- Epävarmuutta aiheutuu, kun vesihuoltolaitos ei ole ryhtynyt huolehtimaan vesihuollosta eli rakentamaan verkostoa 9 §:n mukaisesti koko sillä alueella, jolle toiminta-alue on määrätty.
- Kun kunnan tavoitteet eivät ole selviä, asukkaiden aktiviteetti ohjaa toiminta-aluepäätöksiä. Ongelmallisia ovat kahden tai useamman kunnan alueelle ulottuvat toiminta-aluekysymykset. Yhden kunnan alueella saattaa olla vain kaksi kiinteistöä eikä aluetta sen kunnan näkökulmasta tarvitse määrätä toiminta-alueeksi, kun rajan toisella puolella on selvä toiminta-alueen tarve.
- Epäselvää on, pitääkö yritys- ja elinkeinotoiminnan kehitys ottaa huomioon sellaisena yhdyskuntakehityksenä, joka vaikuttaa toiminta-alueen rajaukseen.

8 § (22.8.2014/681)

Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksyminen

Kunta hyväksyy vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen ja tarvittaessa muuttaa hyväksytyä toiminta-alueetta vesihuollosta huolehtimiseen soveltuvan laitoksen esityksestä tai, jos laitos ei tällaista esitystä ole tehnyt, laitosta kuultuaan. Ennen toiminta-alueen hyväksymistä tai muuttamista asiasta on tiedotettava riittävässä laajuudessa sekä varattava valvontaviranomaisille mahdollisuus antaa lausunto ja alueen kiinteistöjen omistajille ja haltijoille tilaisuus tulla kuulluiksi.

Toiminta-alueen tulee olla sellainen, että:

- 1) vesihuoltolaitos kykenee huolehtimaan vastuullaan olevasta vesihuollosta taloudellisesti ja asianmukaisesti; ja
- 2) vesihuollon kustannusten kattamiseksi perittävät vesihuollon maksut muodostuvat kohtuullisiksi ja tasapuolisiksi.

Hyväksyessään toiminta-alueen kunnan tulee toiminta-alueen eri osien vesihuollon tarpeet huomioon ottaen määrittää alueet, jotka on saatettava vesihuoltolaitoksen vesijohtoverkoston piiriin, sekä alueet, jotka on saatettava laitoksen jätevesiviemäriverkoston piiriin. Hyväksymispäätöksen yhteydessä on myös asetettava tavoitteellinen yhdyskuntakehityksen tarpeita vastaava aikataulu toiminta-alueen eri osien saattamiselle verkostojen piiriin.

Toiminta-alue, sillä sijaitsevat taajamat sekä vesijohtoverkoston ja jätevesiviemäriverkoston piiriin saatettavat alueet esitetään kartalla, jonka on oltava yleisesti saatavilla tietoverkossa. Toiminta-alueen hyväksymisestä on tiedotettava riittävässä laajuudessa.

- On epäselvää, millainen menettely riittää, kun pitää antaa tilaisuus tulla kuuluksi. Tätä pitäisi ilmeisesti tarkentaa ohjeistuksella.
- Laissa on tarkennettava, ettei vesihuoltolaitoksen johtokunnalle tai hallitukselle voi delegoida päätöstä toiminta-alueen hyväksymisestä. On myös selvennettävä, voiko päätöksenteon delegoida viranhaltijalle.
- Kuntien motiivit voivat vaihdella runsaasti. On tilanteita, joissa aluetta ei haluta määrittää toiminta-alueeksi velvoitteiden välttämiseksi. Toisaalta taas on tilanteita, joissa toiminta-alue määritetään, vaikka ei ole edellytyksiä hoitaa muodostuvaa vesihuoltolaitosta asianmukaisesti.
- Kunta ei aina arvioi vesihuoltolaitoksen kykyä huolehtia vesihuollosta. Kunnan edellytykset arvioida huolehtimiskykyä voivat nekin olla puutteelliset.
- Asianmukainen huolehtiminen on epäselvä käsite ja sitä olisi selvennettävä.
- Maksujen kohtuullisuus vaarantuu, jos yksityisomistus sallitaan. Tähän liittyen on arvioitava tarvetta tehostaa regulaatiota.
- On epäselvää, pitääkö kohtuullisuutta verrata saman alueen muihin kiinteistöihin, saman kunnan muihin kiinteistöihin, muihin kuntiin vai saman kiinteistön kiinteistökohtaiseen ratkaisuun.
- Tavoitteellisia aikatauluja ei juurikaan aseteta. Aikataulu sopisi ehkä paremmin kehittämissuunnitelmaan.
- On tapauksia, joissa todellinen vesihuollon toteuttamisen aikataulu on venynyt useita vuosia esitetystä tavoitteellisesta aikataulusta.
- Tavoitteellisen yhdyskuntakehityksen esittäminen johtaa helposti väärin odotuksiin. Kuntien kyky ja halukkuus toteuttaa eri kaava-alueiden rakentamista voi vaihtua nopeastikin. Pykälää voisi muuttaa siten, että määritetään toiminta-alueiden sijasta alueet, joilla selvitetään liittymishalukkuutta ja toiminta-alueen laajenemismahdollisuutta. Varsinainen toiminta-aluepäätös tehtäisiin erikseen.
- Osuuskuntien rakentaessa verkostoa avainhenkilöt vaikuttavat merkittävästi johtolinjojen sijaintipäätöksillä siihen, kenelle vesihuoltoon liittyminen tulee kalliiksi ja kenelle halvemmaksi.

- Osuuskunnat esittävät monesti hyväksyttäväksi tarpeettoman suuria toiminta-alueita asiakaspotentiaalin kasvattamiseksi. Kuntapäätäjiin kohdistuva vaikuttaminen voi nousta päätöksenteossa merkittäväksi tekijäksi, vaikka kunnan vesihuoltolaitos esittäisi omana näkemyksenään pienemmän alueen riittävän. On arvioitava, pitäisikö ELY-keskukselle asettaa velvoite lausunnon antamisesta.
- On epäselvää, voiko kunta toiminta-aluepäätöksellään velvoittaa osuuskunnan laajentamaan verkostoaan.
- Kaikilla toimijoilla ei ole omia internet-sivuja, joten muu paikka karttaesitykselle olisi tarpeen.
- On epäselvää, kuka panee toiminta-alue tiedot tietoverkkoon tai kuka tiedottaa. Jos se on kunta, asia tulisi selkeästi mainita.
- Toiminta-alueen supistamisprosessi tulisi kuvata selkeästi ja kriteerit supistamiselle olisivat tarpeen. Verkoston käyttäjien vähentyessä viipymä kasvaa ja talousveden laatu muuttuu tai viemäröinnin hajuhaitat ja tukokset yleistyvät.

8 a § (22.8.2014/681)

Vesihuollon turvaaminen toiminta-aluetta supistettaessa

Tehdessään päätöksen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen supistamisesta kunnan on samalla päätettävä, miten vesihuolto turvataan niillä laitoksen verkostoihin liitetyillä kiinteistöillä, jotka jäävät toiminta-alueen ulkopuolelle.

- Turvaaminen ja perustelut on kuvattava tarkemmin. Pitäisi tarkentaa, onko kyse alkuinvestoinnista ja milloin velvoitteet käytöstä ja kustannuksista voi siirtää kiinteistön omistajalle.
- Eräissä tapauksissa kunta päätti rakentaa kiinteistökohtaiset järjestelmät. On ollut epäselvää, kenen vastuulla ja omistuksessa ne ovat, vaikka VHL:ssa toimitaan yksityisoikeudellisessa sopimuskentässä ja asiasta olisi tullut sopia.
- Käytännössä on ollut epäselvyyksiä myös siitä, kuinka kauan kunnan tai vesihuoltolaitoksen kunnossapitovastuu järjestelmistä jatkuu. Yksin sopimuksella vastuukysymyksiä ei voida aina ratkaista, koska sopimus edellyttää, että osapuolet ovat samaa mieltä.

9 §

Vesihuollosta huolehtiminen

Vesihuoltolaitos huolehtii toiminta-alueellaan vesihuollosta yhdyskuntakehityksen tarpeita vastavasti 8 §:ssä tarkoitetun toiminta-alueen hyväksymispäätöksen mukaisesti.

- On tarkennettava huolehtimisen määritelmä.
- Ohjeistuksessa on hyvä viitata osuuskuntalakiin (421/2013) niiden tilanteiden varalta, jolloin osuuskunta ei valitse hallitusta. (Huom! Tämä havainto ei ehkä ole oikean pykälän kohdalla)

- On epäselvää, miten toimitaan, kun vesihuoltolaitos on 10 vuotta sitten laatinut sopimuksen vesihuollosta kiinteistön kanssa, mutta ei ole aloittanut verkoston rakentamista.
- Pienimpien tämän lain mukaisten vesihuoltolaitosten kyky huolehtia vesihuollosta tämän lain vaatimusten mukaisesti on kyseenalaista niiden riittämättömän henkilöstökapasiteetin sekä taloudellisen ja teknisen osaamisen puutteen takia.

3 luku

Liittäminen vesihuoltolaitoksen verkostoon ja vesihuollon hoitaminen

10 § (22.8.2014/681)

Kiinteistön liittäminen vesihuoltolaitoksen verkostoon

Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella oleva kiinteistö on liitettävä laitoksen vesijohtoon ja jätevesiviemäriin.

Taajaman ulkopuolella kiinteistöä ei kuitenkaan tarvitse liittää vesihuoltolaitoksen vesijohtoon, jos:

- 1) kiinteistön vesihuoltolaitteisto on rakennettu ennen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymistä; ja
- 2) kiinteistöllä on käytettävissä riittävästi terveysuojelulaissa säädetyt laatuvaatimukset täyttävää talousvettä.

Taajaman ulkopuolella kiinteistöä ei tarvitse liittää vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriin, jos:

- 1) kiinteistön vesihuoltolaitteisto on rakennettu ennen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymistä ja jätevesien johtamisessa ja käsittelyssä noudatetaan, mitä ympäristönsuojelulaissa (527/2014) säädetään; tai
- 2) kiinteistöllä ei ole vesikäymälää ja sen jätevesien johtamisessa ja käsittelyssä noudatetaan, mitä ympäristönsuojelulaissa säädetään.

Edellä 1 momentissa säädetyn estämättä vesihuoltolaitos saa kieltäytyä liittämästä laitoksen vesijohtoon tai jätevesiviemäriin kiinteistöä, jonka vedenkulutus tai jolta jätevesiviemäriin johdettavan jäteveden laatu tai määrä vaikeuttaisi laitoksen toimintaa tai laitoksen edellytyksiä huolehtia tyydyttävästi muiden kiinteistöjen vesihuollosta.

- Kun kiinteistö on liitettävä laitoksen vesijohtoon ja jätevesiviemäriin, tulkinta on ollut, että yksi liittymä kiinteistöä kohti on riittävä menettely. Useamman liittymän toteuttamisesta olisi sovittava erikseen. Tämä olisi tarpeen kirjata lakiin tai hallituksen esitykseen pykäläkohtaisiin perusteluihin.
- Pitäisi arvioida, voidaanko 2 ja 3 momentti kokonaan poistaa, jolloin toiminta-alueella taajaman ulkopuolella kaikilla olisi liittymisvelvollisuus.

- Ympäristönsuojelulain perusteella on annettu valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (157/2017). Sen ja tämän pykälän velvoitteiden samanaikaisuus ei täytä lain selkeydelle ja ymmärrettävyydelle asetettua tavoitetta. Tämä kokonaisuus olisi tarpeen selkeyttää.
- Viemäriin liittymisvelvollisuus on ajan myötä lieventynyt ja ”kuivalla maalla” siirtynyt hyvin pitkäksi ajaksi. Tämä on ympäristön- ja terveydensuojelun edistämisen kannalta kohtuuton tilanne.
- Liittymisvelvollisuuden puuttuminen aiheuttaa taloudellisesti kohtuuttomia tilanteita laitoksille, jotka ovat velvollisia liittämään kiinteistön verkkoon toiminta-alueella taajaman ulkopuolella. Tämä realisoituu erityisesti silloin, kun on runsaasti niitä, joilla ei ole velvollisuutta, mutta joku haluaa liittyä. Tältä osin laitosten on ollut ”pelattava peliä liikkuvaan maaliin,” kun lain vaatimukset ovat muuttuneet ja samaan aikaan kuitenkin on tullut varautua verkostoinvestointiin odotettavissa olevan tarpeen takia.
- Olisi selkeämpi ratkaisu, jos vaadittaisiin, että kunta päättää, minkä toimielimen vastuulle kriteerien arviointi kuuluu. Kriteereissä pitää ottaa huomioon ympäristönsuojelulain sekä terveydensuojelulain säännökset.
- Pykälän käyttö aiheuttaa asiakasneuvonnassa runsaasti työtä. Usein on tarve myös suorittaa maastokatselmuksia kiinteistökohtaisen talousjätevesijärjestelmän ympäristönsuojelulain mukaisuuden arvioimiseksi.
- Osuuskunnilla ja muilla pienillä organisaatioilla ei ole riittävästi osaamista tämän pykälän tulkintaan yhdessä YSL:n kanssa voidakseen neuvoa kiinteistön omistajia tai neuvotella eri osapuolten kanssa.
- Joskus jo liittyneiltä kiinteistöiltä on tullut toiveita verkostosta irtautumisesta, kun naapureilla ei ole velvoitetta liittyä. Nämä ajoissa ympäristönsuojelumääräyksiin varautuneet kiinteistönomistajat tuntevat tullessa harhautetuiksi.
- Kiinteistöt ovat erilaisessa asemassa sen mukaan, millä aikataululla toiminta-aluepäätös on tehty, kunnan ympäristönsuojelumääräykset on annettu, haja-asutuksen jätevesiasetus (157/2017) on lieventynyt ja mahdolliset hakemukset on tehty tai kiinteistöllä on toteutettu jätevesien hallintaan liittyviä toimia.
- Tämän lain taajamamäärittelyn epämääräisyyden takia käytetään monesti YKR-taajamamäärittelmää. YKR-taajama voi muuttua vuosittain suuntaan tai toiseen ja on siten väärä aluemäärittelmä, kun pyritään jatkuvuuteen ja ennustettavuuteen.
- Jos taajamamäärittelyn epämääräisyyden takia ei voida olla varmoja siitä, kuuluuko kiinteistö taajama-alueelle vai ei, voidaan tarpeettomasti joutua käyttämään 11 § vapautuksen myöntämiseksi, vaikka tilanne olisi ilmiselvä ja vapautuskriteerit olisivat olemassa. Tämä menettely koetaan turhauttavaksi.
- Kiinteistön liittymisen jälkeen voi tulla tilanne, jossa veden kulutus on kasvanut vaihteittain. Esimerkiksi verkostoon liittynyt teollisuusyritys tai elinkeinonharjoittaja voi vaikuttaa merkittävästi veden tarpeeseen ja vesihuoltolaitoksen kykyyn toimittaa kaikille riittävästi laatuvaatimukset täyttävää talousvettä. Vastaava ongelma voi tulla jätevesien vastaanottamisen kanssa. Laitoksen mahdollisuutta olla liittämättä 4 mom mukaisesti kiinteistöä vesihuoltoverkkoon on kuitenkin arvioitava ennen liittämistä, ei jälkikäteen. On arvioitava, pitäisikö lakiin kirjata menettelyitä niiden tilanteiden varalle, joissa kasvanut vesimäärä aiheuttaa ongelmia laitokselle.
- Kun talousveden laatu vaikuttaa arviointiin, olisi tarkennettava, milloin ja miten otettu näyte kelpaa todisteeksi.

- Talusveden riittävyyden osalta päätös perustuu hakijan ilmoitukseen, kun valvontaa on työlästä tai mahdotonta tehdä hakuvaiheessa.
- Muun kuin asutuksen tai siihen rinnastettavan toiminnan oikeutta liittyä vesihuoltoverkkoon ja oikeutta kieltäytyä liittymisestä pitäisi selvittää.
- On selvennettävä, että osuuskuntaan liittyminen on pakollista, jos sille on määrätty toiminta-alue ja kiinteistöllä on tämän pykälän mukaan velvoite liittyä vesihuoltoverkkoon eikä sille voida myöntää vapautusta 11 § mukaan.
- On epäselvää, mikä on vesihuoltolaitteisto (rengaskaivo, porakaivo, pumppu). On tarkennettava, miten toimitaan, jos ei ole vesihuoltolaitteistoa (vesi tuodaan säiliössä kiinteistön ulkopuolelta).
- Kiinteistön liittäminen omatoimisesti ilman lupaa vesihuoltolaitoksen verkostoon (veden varastaminen) tulisi selkeästi kirjata lain vastaiseksi.

11 § (22.8.2014/681)

Liittämiselvällisyydestä vapauttaminen

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen myöntää hakemuksesta toistaiseksi voimassa olevan tai määräaikaisen vapautuksen 10 §:ssä tarkoitettua kiinteistön liittämiselvällisyydestä tässä pykälässä säädetyn perusteiden. Ennen vapautuksen myöntämistä vesihuoltolaitokselle ja kiinteistön omistajalle tai haltijalle on varattava tilaisuus tulla kuulluiksi. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on pyydettävä vapauttamisesta kunnan terveysuojeluviranomaisen lausunto.

Vapautus liittämiselvällisyydestä on myönnettävä, jos:

1) liittäminen verkostoon muodostuisi kiinteistön omistajalle tai haltijalle kohtuuttomaksi, kun otetaan huomioon kiinteistön vesihuoltolaitteiston rakentamisesta aiheutuneet kustannukset, liittämiselvällisyydestä aiheutuvat kustannukset, vesihuoltolaitoksen palvelujen vähäinen tarve tai muu vastaava erityinen syy; ja

2) vapauttaminen ei vaaranna vesihuollon taloudellista ja asianmukaista hoitamista vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella.

Edellä 2 momentissa säädetyn lisäksi edellytyksenä vesijohtoon liittämiselvällisyydestä vapauttamiselle on, että kiinteistöllä on käytettävissä riittävästi vaatimukset täyttävää talousvettä. Edellytyksenä jätevesiviemäriin liittämiselvällisyydestä vapauttamiselle on 2 momentissa säädetyn lisäksi, että kiinteistön jätevesien johtaminen ja käsittely voidaan järjestää ympäristönsuojelulaissa säädettyjen vaatimusten mukaisesti.

- Lausunnon pyytäminen terveysuojeluviranomaiselta on koettu byrokraattiseksi ja turhaksi. Toisaalta ympäristönsuojeluviranomaisella ei ole välttämättä pätevyyttä arvioida, täyttääkö vesi talusveden laatuvaatimukset. TSL:ssä on määritetty, että tulee tehdä terveyshaittojen kokonaisarviointi ja tällöin tulkinta vaatii terveysuojeluviranomaisen osaamista.
- Yksittäinen vapautus ei mahdollisesti muodostu taloudellisesti kestäväksi, mutta useiden vapautusten kumulatiivinen vaikutus voi sellaiseksi muodostua. Jos tilanteen muuttuessa vesihuoltolaitokselle kohtuuttomaksi vapautuksia ei enää myönnettäisi, asukkaita kohdeltaisiin eriarvoisesti, mikä käytännössä

estää vapautuksen epäämisen. Asukkaiden tasapuolinen kohtelu ja ennakoitavuus kärsivät, jos samanlaisissa tilanteissa eri aikoina syntyy erilainen päätös vapautushakemukseen.

- Monet laitokset, erityisesti osuuskunnat ovat perustaneet verkoston rakentamispäätöksen siihen oletukseen, että kaikkien kiinteistöjen täytyy parantaa talousjätevesien hallintaa. Näiltä suunnitelmilta on pohja pudonnut, kun haja-asutuksen jätevesiasetus on lieventynyt ja liittyjäpotentiaali on romahtanut. Osuuskuntia on ajautunut selvitystilaan asetusmuutoksen takia.
- Vapautushakemusten lopputuloksen ennakoitavuutta vaikeuttaa se, että viranhaltija/esittelijä ja päättäjä/lautakunta voivat olla eri mieltä. Molemmilla voi olla perustellut näkemykset, joita on vaikea kumota, koska lain kirjaukset antavat tilaa tulkinnoille.
- Yhdenvertaisuus ei toteudu, jos vapautuksia alkaa tulla paljon ja jossain vaiheessa vapautuksia ei enää myönnetä sen vuoksi, että vesihuollon taloudellinen tai asiallinen huolehtiminen vaarantuu.
- On tarpeen tarkentaa, että vapautusta ei voi saada takautuvasti. Tässä pykälässä puhutaan liittämisestä, ei sopimuksen purkamisesta.
- On koettu, että ELY-keskusten intresseissä vesihuollon kehittämisessä on toiminta-alueiden laajentaminen tarpeettomankin suuriksi. Tällöin on riski siitä, että liittyjiä ei saada tarpeeksi, jolloin laitos ei voi toimia taloudellisesti asianmukaisesti.
- Viranomaisilla ei ole riittävää kykyä ja tietoja arvioida taloudellista kohtuuttomuutta kiinteistön omistajalle eikä laitoksen taloudellista kykyä vastata vesihuollosta asianmukaisesti.
- Viranomaisilla ei myöskään ole resursseja valvoa liittymistä vesihuoltoverkkoon. Tämä aiheuttaa erityisesti pienille laitoksille talousvaikeuksia.
- On tarkennettava, millä viranomaisella olisi oltava velvollisuus kohtuuttomuuden arvioinnista. Kohtuuttomuudesta lienee oikeuskäytäntöä, joten tieto olisi hyödynnettävä VHL:n uudistustyössä.
- Yksittäisissä tapauksissa työpanos ja kustannukset sekä prosessiin kuluva aika muodostuvat ennakolta arvioiden niin suuriksi, että riitatapauksia vältellään.
- Millekään viranomaiselle ei ole säädetty viranomaisten valvontatoiminnan valvontaa. Viranomaisen tehtävien epäilystä laiminlyönnistä voi tehdä hallintokantelun. Tästä nähdään seurauksena, että liittymisvelvollisille kiinteistöille uhka pakkotoimista on matala.
- Palvelujen vähäinen tarve on tarkennettava. On tarkennettava, onko esimerkiksi kesäveden käyttö vähäistä tarvetta.
- ”Muu vastaa erityinen syy” on tarkennettava lain valmistelun yhteydessä.
- Kunnan määräykset vaikuttavat paljon viimeisen momentin ratkaisuihin. Erityisesti 100 metrin sääntö ranta-alueilla on tarkasta numeroarvosta huolimatta vaikea tulkita.
- VHL-oppaassa euromääräiset arviot helpottaisivat kohtuullisuuden arviointia.
- On tarkennettava, käsitelläänkö vapautushakemusta kiinteistö- vai rakennuskohtaisesti.
- Talousveden riittävyys jää yleensä hakijan ilmoituksen varaan eikä sitä voi kiinteistökäynnillä tarkastaa, jolloin vapautuksen saa arvioiden mukaan liian helposti.

- Kiinteistökohtaisen vesihuoltoratkaisun kustannukset jäävät hakijan ilmoituksen varaan eikä vapautuslupahakemuksen käsittelijällä ole tarkempaa arvioita, jolloin hakijoiden tasapuolinen kohtelu vaarantuu.
- ”Aiheutuneet” kustannukset viittaavat siihen, että vain jo rakennetun jätevesijärjestelmän kustannukset huomioidaan eikä vertailukohdaksi oteta mahdollisia uuden järjestelmän tulevia kustannuksia. Tämä olisi selvennettävä.
- On epäselvää, voiko taloudellinen kohtuuttomuus kasvaa asiakkuuden aikana maksujen kasvaessa siten, että vapautus verkostoon liittymisestä tulisi myöntää. Tässä olisi kyse takautuvasta vapautusperusteen synnystä. Houkutus liittymismaksujen palautukseen esim. perintötilanteessa kiinteistön jäädessä asumattomaksi voi konkretisoida kysymyksen.
- Olisi loogisempaa, jos kiinteistön osalta puhuttaisiin liittymisvelvollisuudesta ja laitoksen toimenpiteiden osalta liittämisestä.

12 § (22.8.2014/681)

Liittämiskohdat

Vesihuoltolaitoksen tulee määrätä jokaista verkostoonsa liitettävää kiinteistöä varten liittämiskohdat, joiden tulee sijaita kiinteistön välittömässä läheisyydessä. Liittämiskohtien sijainnin takia kiinteistön liittämisestä laitoksen verkostoon ei saa aiheutua kiinteistön omistajalle tai haltijalle kohtuuttomia kustannuksia.

- On harkittava, tulisiko liittämiskohta kategorisesti olla kiinteistön rajalla. Tämä poistaisi tulkintaongelmat kohtuuttomuudesta ja selkeyttäisi verkoston saneeraus toimintaa, kun yleisellä alueella sijaitsevien tonttijohto-osuuksien (nk. tonttijohtoennakoiden) kunnossapitovastuu olisi vesihuoltolaitoksella. Vähintään tulisi kirjata laitoksen oikeus saneerata tonttijohtoennakkoja kiinteistön omistajan lukuun oman toimintansa yhteydessä.
- On tarkennettava, tarkoitetaanko kiinteistölle aiheutuvina kustannuksina liittämismaksun lisäksi kustannuksia rakentamisesta kiinteistön rajalle vai rakennukseen saakka.
- Tien tai kadun alitustilanteissa kiinteistöjä voidaan kohdella eriarvoisesti, kun asiasta ei ole tarkempaa sääntelyä. Tien alittaminen on maallikolle vaikea tehtävä suunnittelu-, rakentamis-, liikenteen hallinta- ym. edellytyksineen.
- Verkoston saneerausinvestointien toteutuksen yhteydessä liittämiskohdalla on iso merkitys siinä, miten jouhevasti työt voidaan suorittaa. Kadun toisella laidalla sijaitsevat putkistot asettavat kiinteistöt erilaiseen asemaan, mikäli liittämiskohta on runkojohdossa. Ison tontin kiinteistökohtaiset kulut voivat muuttua merkittävästi sen mukaan, missä liittämiskohta sijaitsee suhteessa rakennuksiin. Vastaavasti haja-asutusalueella kiinteistön raja voi olla kaukana runkojohdosta, mikä aiheuttaa kustannuksia laitokselle.
- Erityisesti kaava-alueen ulkopuolella runkojohdosta matka kiinteistön rajalle voi olla laitoksen kannalta kohtuuttoman pitkä. Tilanne voi tulla yllätyksenä niille laitoksille, joiden toiminta-alue on kasvatettu tarpeettoman suureksi.
- Lohkomisen myötä uusien tonttien etäisyys liittämiskohdasta voi kasvaa, mikä voi laukaista erimielisyyksiä kiinteistön haltijoiden taikka uuden kiinteistön haltijan ja laitoksen välillä.
- On tarkennettava käyttäkö laitos julkista valtaa, kun se ”määrää” liittämiskohdan. Tämä vaikuttaa vahingonkorvausasioiden käsittelyyn.

- Kiinteistön omistajien ja haltijoiden osaaminen vesihuoltorakentamisasioissa on usein puutteellinen. Sen vuoksi olisi harkittava, miten asiantunteva suunnittelija saadaan kytketyksi hankkeeseen kiinteistön liittyessä vesihuoltoverkkoon.
- Jännitteitä eri osapuolten välillä on aiheutunut tilanteissa, joissa naapurusten olisi tarpeen tehdä yhteistyötä, esim. nk. kimppajohdosopimuksia. Laitoksen roolia tilanteessa olisi tarpeen selvittää. Sopimusmallit, joita on laadittu, ovat tarpeellisia.
- Pykälä aiheuttaa paljon neuvontatarvetta, koska tulkinta välittömästä läheisyydestä on epämääräinen. Kun aikanaan julkaistuille ohjeille tulee ikää, niiden painoarvo vähenee, joten tarkennukset laissa tai asetuksissa olisivat tarpeen.

13 §

Vesihuoltolaitteistojen suunnittelu, rakentaminen, kunnossapito ja käyttö

Vesihuoltolaitoksen verkostoon liitettävän kiinteistön omistaja tai haltija vastaa kiinteistön vesihuoltolaitteistosta liittämiskohtaan saakka. Laitteisto tulee suunnitella, sijoittaa ja rakentaa niin, että se on yhteensopiva vesihuoltolaitoksen laitteiston kanssa. Kiinteistön vesihuoltolaitteisto tulee pitää sellaisessa kunnossa ja sitä tulee käyttää siten, että siitä ei aiheudu vaaraa tai haittaa vesihuoltolaitoksen laitteiston käytölle eikä terveydelle tai ympäristölle.

Vesihuoltolaitoksen verkostoon liitetyn kiinteistön omistajan ja haltijan tulee sallia, että vesihuoltolaitoksen edustaja tarkastaa laitoksen laitteistoon liitetyn tai liitettävän laitteiston laadun, kunnan ja toiminnan. Tarkastus on suoritettava siten, että siitä aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa kiinteistön käytölle.

Kiinteistön vesihuoltolaitteiston ja vesihuoltolaitoksen laitteiston suunnittelusta, rakentamisesta, kunnossapidosta, käytöstä ja tarkkailusta on lisäksi voimassa, mitä niistä muussa laissa säädetään sekä mitä kiinteistön liittämisestä sekä laitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä tehdyssä sopimuksessa on sovittu.

Alueella, jolla on voimassa tai laadittavana maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettu kaava, vesihuoltolaitoksen laitteistoja ei saa rakentaa siten, että kaavan laatiminen tai voimassa olevan kaavan toteuttaminen vaikeutuu.

- Liittämiskohdan sijainti katualueella voi vaikeuttaa tarkoituksenmukaista verkoston saneerausta, jos kiinteistön omistaja ei ole halukas samanaikaiseen saneeraukseen laitoksen kanssa. Sujuvat liikennejärjestelyt ja muu asumisviihtyvyys voivat vaarantua, kun kadulla liikkumista rajoitetaan useassa vaiheessa.
- Liittämiskohdan määrittäminen kiinteistön rajalle mahdollisin poikkeuksin voisi selvittää vastuukysymyksiä silloin, kun verkoston saneerauksen yhteydessä on ilmeinen tarve yleisellä alueella sijaitsevien tonttijohto-osuuksien (nk. tonttienakko) samanaikaiselle saneeraamiselle. Tilanne korostuu, kun aiemman seka- viemärin tilalle saneerataan jätevesiviemäri ja rakennetaan uusi hulevesiviemäri.
- Kaavoittajalla ei ole velvollisuutta ottaa huomioon olemassa olevaa verkostoa. Pykäläkohtaisissa perusteluissa tai ohjeistuksessa olisi viitattava MRL:iin (89 §)

siitä, kenelle voidaan osoittaa siirtokustannukset, kun esim. kadun linjausta muutetaan ja vesihuollon putkistoa tai rakenteita pitää siirtää.

14 §

Vesihuoltolaitoksen velvollisuus huolehtia talousveden laadusta

Vesihuoltolaitoksen tulee huolehtia siitä, että laitoksen toimittama talousvesi täyttää terveydensuojelulaissa säädetyt laatuvaatimukset.

- VHL:ssa puhutaan laatuvaatimuksista. On epäselvää, milloin TSL:n laatusuosituksen ylityessä kausittain ylittyy kynnyksen toimenpiteisiin ryhtymiseksi, esim. uuden käsittelylaitoksen rakentamiseksi. Vaikka TSL:n mukaisesti terveydensuojeluviranomainen arvioi laatuvaatimusten ja laatusuosituksen ylitysten aiheuttaman terveyshaitan mahdollisuuden ja veden hyväksyttävyyden käyttäjille, vesihuoltolaitoksille ei toimenpidekynnyksen ylittyminen ole selvää.
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (1352/2015) koskee talousvettä, jota käytetään tai toimitetaan käytettäväksi talousvetenä vähintään 10 m³ päivässä tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin. Näiden rajojen alla toiminnasta ei saada riittävästi tietoa.
- Veden hygieenisen laadun lisäksi kemialliset ominaisuudet vaikuttavat veden käytettävyyteen esimerkiksi elintarviketeollisuudessa. Tämä on otettava huomioon vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan välisissä sopimuksissa ja riskinarvioinnissa. Klooraus poikkeustilanteissa on hyvä nostaa esimerkiksi ohjeistuksessa.

15 § (22.8.2014/681)

Vesihuoltolaitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuus

Vesihuoltolaitoksen on oltava selvillä käyttämänsä raakaveden määrään tai laatuun kohdistuvista riskeistä sekä laitteistonsa kunnosta. Tässä tarkoituksessa vesihuoltolaitoksen on tarkkailtava käyttämänsä raakaveden määrää ja laatua, laitteistonsa kuntoa sekä vuotovesien määrää laitoksen vesijohto- ja viemäriverkostoissa. Tiedot verkostojen sijainnista on saatettava sähköiseen muotoon.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös laitosta, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelee vesihuoltolaitoksen jätevesiä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuudesta.

- Pykälän velvoitteita on tarkennettava asetuksella tai ohjeistuksella. Vaatimukset ovat niin epäselviä, että tarvittaisiin vähintään neuvontaa.
- Kun tämän pykälän tulkinta on vaikeaa, myös vaikutusten arviointi on mahdotonta. Lain kirjain voidaan helposti täyttää ilman myönteisiä vaikutuksia.
- On runsaasti toimijoita, joilla ei ole tämän lain mukaista toiminta-aluetta eivätkä lain velvoitteet koske niitä. On kuitenkin arvioitava, mitä velvoitteita niillekin voitaisiin säätää.
- Selvillä olon ja tarkkailun velvoitteet tulisi olla suhteutettu laitoksen kokoon. Jos näin ei menetellä, tarkennuksia pykälään on liki mahdotonta tehdä.

- TSL:n riskinarviointi koetaan riittäväksi. Sellaiset toimijat, joilla ei ole kunnan määräämää vesihuollon toiminta-aluetta, eivät ole tämän lain mukaisia vesihuoltolaitoksia ja siten tämän säännöksen velvoitteet eivät koske niitä. On arvioitava, onko tässä asiassa täsmennettävää.
- Pitää arvioida, riittäisikö riskinarvioinnin (WSP) vaatimus TSL:n puolella.
- Kun kahden vesihuoltolaitoksen viemäriverkot ovat yhteydessä keskenään, toisen laitoksen verkossa syntyviin vuotovesiin liittyvä tieto on tärkeää tilanteen hallinnalle. Keinot valvontaan ja tiedon saantiin on puutteellisesti säännelty.
- On tarkennettava, mikä tieto on julkista. Esimerkiksi liitoskohtien tai muiden yksityiskohtaisten tietojen julistaminen tietoverkossa ei ole huoltovarmuuden kannalta toivottavaa.
- On arvioitava, tulisiko säätää selvillä olostä vesijohtojen ja viemärien kunnosta.
- Pykälän tavoite on ilmeisesti pyrkiä tiedolla johtamiseen. Kun pyritään esimerkiksi ylläpitämään tai kohentamaan verkko-omaisuuden arvoa, on arvioitava, riittävätkö nyt esitetyt velvoitteet selvillä olostä.
- Selvilläolon jatkoksi olisi luontevaa asettaa velvoite ryhtyä tarvittaviin kunnossapito-, korjaus- ja uudisrakennustoimenpiteisiin tilanteen sitä edellyttäessä.

15 a § (22.8.2014/681)

Vesihuoltolaitoksen palvelujen turvaaminen häiriötilanteissa

Vesihuoltolaitos vastaa verkostoihinsa liitettyjen kiinteistöjen vesihuoltopalvelujen saatavuudesta häiriötilanteissa. Palvelujen turvaamiseksi laitoksen on oltava yhteistyössä muiden samaan verkostoon liitettyjen vesihuoltolaitosten, kunnan, kunnan valvontaviranomaisten, pelastusviranomaisten, sopimuskumppanien ja asiakkaiden kanssa.

Vesihuoltolaitos laatii ja pitää ajan tasalla suunnitelman häiriötilanteisiin varautumisesta sekä ryhtyy suunnitelman perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin. Laitos toimittaa suunnitelman valvontaviranomaisille, pelastusviranomaiselle ja kunnalle.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, koskee myös laitosta, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelee vesihuoltolaitoksen jätevesiä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä perusteista, joiden mukaan vesihuoltolaitos suunnittelee varautumista häiriötilanteisiin.

- ELY puuttuu yhteistyötahojen luettelosta, jolloin toiminnan vaikutus laajemmin saattaa hämärtyä.
- Varautumissuunnitelmavaatimus myös tämän lain määritelmää (toiminta-alue => vesihuoltolaitos) pienemmille laitoksille olisi tarpeen.
- Päällekkäisyys muiden säädösten kanssa olisi tarkasteltava. Esim. WSP ja valvontatutkimusohjelma TSL:n puolella ovat hyviä työkaluja.
- Varautumisen tasoa ei ole määritelty ja se vaihtelee huomattavasti eri laitoksilla. Varautumisesta olisi tarpeen antaa tarkempia säännöksiä. Lain velvoitteet varautumisesta ovat työläitä pienille toimijoille, etenkin osuuskunnille. Pienillekin toimijoille olisi tarpeen säätää velvoitteita varautumisesta. Toisaalta isoille laitoksille voitaisiin säätää nykyistäkin laajempia velvoitteita.

- Viestintävastuu poikkeustilanteissa puuttuu vaatimuksista. Häiriötilannesuunnitelmassa olisi oltava kuvaus viestinnästä.

15 b § (4.5.2018/290)

Vesihuollon häiriötilanteista ilmoittaminen

Vesihuoltolaitoksen, joka toimittaa vettä tai ottaa vastaan jätevetä vähintään 5 000 kuutiometriä vuorokaudessa, on ilmoitettava viipymättä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle merkittävästä häiriöstä vesihuollossa. Jos häiriöstä ilmoittaminen on yleisen edun mukaista, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi velvoittaa vesihuoltolaitoksen tiedottamaan asiasta tai vesihuoltolaitosta kuuluttuaan tiedottaa asiasta itse.

Mitä 1 momentissa säädetään vesihuoltolaitoksesta, koskee myös laitosta, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle tai ottaa vastaan jätevetä vesihuoltolaitokselta.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toimittaa 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tiedoksi maa- ja metsätalousministeriölle. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on lisäksi arvioitava, koskeeko 1 momentissa tarkoitettu häiriö muita Euroopan unionin jäsenvaltiota, ja ilmoitettava häiriöstä tarvittaessa jäsenvaltion asianomaiselle viranomaiselle.

Maa- ja metsätalousministeriö voi antaa asetuksella tarkempia säännöksiä siitä, milloin 1 momentissa tarkoitettua vesihuollon häiriötä on pidettävä merkittävänä, sekä momentissa tarkoitetun ilmoituksen sisällöstä, muodosta ja toimittamisesta.

- Häiriötilanteita koskevia ilmoittamisvaatimuksia tulisi tarkastella laajana kokonaisuutena ja päällekkäiset vaatimukset tulisi poistaa laista.
- NIS-direktiivin pohjalta annettu säännös ei riitä täyttämään eri tahojen tietotarpeita häiriötilanteissa yleisesti.
- Häiriötilanteet pitäisi tarkemmin määritellä. Joskus toteutuneiden tilanteiden lisäksi olisi tarpeen ilmoittaa nk. ”lähellä piti” -tapahtumista.
- Ilmoittamisesta asiakkaille, kuluttajille, kunnalle ja eri valvontaviranomaisille olisi tarpeen joko säätää laissa tai asetuksissa taikka antaa tarkemmat ohjeet.

16 §

Tiedottamisvelvollisuus ja asiakirjojen julkisuus (28.1.2005/54)

Vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan on pyydettyessä annettava toisilleen vesihuoltolaitoksen verkostoon liittämisen sekä vesihuollon hoitamisen kannalta tarpeelliset tiedot.

Vesihuoltolaitoksen tulee tiedottaa riittävästi laitoksen toimittaman talousveden laadusta ja jäteveden puhdistuksen tasosta sekä siitä, miten vesihuollosta perittävät maksut muodostuvat.

Tietojen saamiseen vesihuoltolaitoksen asiakirjoista, jotka sisältävät raaka- tai talousveden laatua ja määrää tai jäteveden käsittelyä ja johtamista koskevia ympäristötietoja, sekä velvollisuuteen edistää

tällaisten ympäristötietojen saantia, sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään. (28.1.2005/54)

Vesihuoltolaitoksen päätökseen tiedonsaantia asiakirjasta koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään. (5.7.2019/827)

- Juomavesidirektiivin tulevat muutokset on huomioitava. On selvennettävä, miten hoidetaan käytännössä, jos pitää toimittaa tiedot jokaiselle erikseen eikä tietoverkkoon nähtävillä saattaminen riitä. ”Pyytämättä” on raskas velvoite. Kuluttajan ja asiakkaan ero otettava huomioon.
- Osakeyhtiöitä ei koske julkisuuslaki, joten niiden osalta on varmistettava lain-säädännöllä riittävä läpinäkyvyys.
- On epäselvää, mitä maksujen muodostumisesta pitäisi raportoida.

17 §

Asiakkaan kiinteistön käyttö

Vesihuoltolaitoksen edustajalla on oikeus tarvittaessa liikkua asiakkaan kiinteistöllä ja suorittaa siellä laitoksen vesihuoltolaitteiston rakentamisen, kunnossapidon ja käytön kannalta tarpeellisia toimenpiteitä. Jollei erityisistä syistä muuta johdu, liikkumisesta ja toimenpiteistä on etukäteen ilmoitettava kiinteistön omistajalle tai haltijalle.

Vesihuoltolaitoksen on huolehdittava siitä, että asiakkaan kiinteistöllä liikkumisesta ja siellä suoritettavista toimenpiteistä aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa tai vahinkoa kiinteistölle tai sen käytölle. Vesihuoltolaitoksen on korvattava aiheuttamansa haitta ja vahinko.

Käyttö- ja omistusoikeuden saamisesta vesihuollossa tarvittavia rakennuksia, laitteita ja rakennelmia varten tarpeellisiin alueisiin säädetään erikseen. Vesilaissa (264/1961) säädetään oikeudesta pohjaveden ottamiseen ja veden johtamiseen sekä tutkimuksista, jotka ovat tarpeellisia vesilaissa tarkoitettujen toimenpiteiden toteuttamismahdollisuuksien selvittämiseksi.

- Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuden riittävyys tulee tarkastella eri viranomaisten osalta. VHL:n mukaisia viranomaistoimia hoidettaessa ollaan usein vasta ottamassa selkoa tilanteesta eikä kiinteistöllä asioinnin syytä voi täsmentää. Talousveden turvallisuutta arvioitaessa viranomaisen olisi oma-aloitteisesti voitava perehtyä esim. sisäisten putkistojen toteutukseen riskien havaitsemiseksi. Jätevesijärjestelmän toimivuutta arvioitaessa vapautushakemuksen käsittelyssä on tarpeen suorittaa tarkastus kiinteistöllä.
- On arvioitava, onko siinä ristiriita, että asiakas ei saa koskea tonttiventtiiliin, mutta tällä on velvollisuus huolehtia sen kunnosta.
- Laissa tai sen esitöissä voitaisiin tarkemmin kuvata, mikä on 2 mom mukainen korvattava haitta.

3 a luku (22.8.2014/681)

Huleveden viemäroinnin järjestäminen ja hoitaminen

- Hulevesien hallinnasta säätäminen sekä MRL:ssä että VHL:ssä vaikeuttaa lain tulkintaa.
- Kuntaorganisaatioissa on totuttu toimimaan MRL:n säännösten mukaan ja käytännössä VHL sivuutetaan vesihuoltolaitokselle ”kuuluvana”. Vastuun ottaminen kokonaisuudesta on selvästi ontuvaa.
- MRL:n hulevesisäännöksissä ei ole nähty ongelmia, mutta laajasti eri osapuolilla on näkemys siitä, että VHL:sta kirjaukset pitäisi siirtää MRL:iin.
- On selvítettävä, onko toimialakäsitteen takia hulevesiasiat kirjattava VHL:iin ja pitäisikö lakiin tehdä tarvittavat muutokset sen mahdollistamiseksi, että hulevesiin liittyvä säännöskokonaisuus kirjattaisiin MRL:iin.
- Siirtymäsäännös on johtanut siihen, että päätökset hulevesien viemäroinnin vastuusta ovat siirtyneet.
- On selvítettävä, estääkö kunnan verkosto-omistus vesihuoltolaitosta toimimasta palveluntarjoajana.
- Vesihuoltolaki ei edistä tehokkaasti hulevesien erottelua jätevesistä.
- Kunnan hulevesiverkon omistus on katsottu selkeäksi ratkaisuksi, joka on helpottanut toimintaa.
- On tarkennettava, voiko MRL:n mukainen kunnan monijäseninen elin antaa määräyksiä hulevesien hallinnasta vesihuoltolaitokselle.

17 a § (22.8.2014/681)

Huleveden viemäroinnin järjestäminen

Kunta voi päättää vesihuoltolaitoksen kanssa neuvoteltuaan, että laitos huolehtii päätöksessä määriteltävällä alueella huleveden viemäroinnistä yhdyskuntakehityksen tarpeita vastaavasti. Viemärointi on osa maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 103 b §:ssä tarkoitettua hulevesien hallintaa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun päätöksen edellytyksenä on, että:

- 1) vesihuoltolaitos kykenee huolehtimaan huleveden viemäroinnistä taloudellisesti ja asianmukaisesti; ja
- 2) viemäroinnin kustannusten kattamiseksi perittävät maksut muodostuvat kohtuullisiksi ja tasapuolisiksi.

Lisäksi 1 momentissa tarkoitetun päätöksen edellytyksenä on, että kunta ja laitos ovat sopineet huleveden viemäroinnistä tai, jos tällaista sopimusta ei ole, hulevedet viemäroidään päätöksessä tarkoitetulla alueella maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen asemakaavan, hulevesisuunnitelman, katusuunnitelman tai yleisen alueen suunnitelman mukaisesti.

Päätökseen on liitettävä kartta, jossa esitetään alueet, joilla on vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriverkosto, sekä alueet, joille verkosto rakennetaan.

- On tarkasteltava, onko MRL:n ja VHL:n kirjaukset puolin ja toisin riittäviä vastuiden ja velvoitteiden kohdentamiseksi oikein.
- Mikäli kunta ja vesihuoltolaitos eivät pykälän mukaisten neuvottelujen jälkeen pääse yhteisymmärrykseen hulevesien viemäröinnistä ja kunta päättää järjestämisestä laitoksen näkemyksestä poikkeavalla tavalla, tämä voi osoittautua laitokselle kohtuuttomaksi, ellei asiakkaita vapautusten takia saada riittävästi.
- Toiminnanharjoittajille on epäselvää, soveltuuko julkisoikeudellisen hulevesimaksun käyttö silloin, kun laitos huolehtii hulevesiviemäröinnistä.
- On tarkennettava, voidaanko hulevesimaksut periä toisen puolesta. Esim. siten että laitos perii kunnan määräämät julkisoikeudelliset maksut.
- Laki mahdollistaa sekä julkisoikeudellisen että yksityisoikeudellisen maksun. Rinnakkaiset maksujärjestelmät ovat ongelmallisia viestinnän kannalta.
- Sekä julkisoikeudellisilla maksuilla että yksityisoikeudellisilla maksuilla on sekä kannattajansa että vastustajansa.
- Yksityisoikeudellisten maksujen käyttöönotto hulevesien viemäröinnissä nähdään työläänä ja mahdolliset riitakysymykset lisäävät haluttomuutta niiden käyttöön.
- On tarpeen määritellä tarkemmin, mitä hulevesien asianmukainen viemäröinti tarkoittaa. Tulvareittien suunnittelu ja toteutus kuuluu kunnalle, mutta se on epäselvää, millaista hulevesimäärää varten viemärit on mitoitettava ja toteutettava. Tämän mitoitusrajan kuuluminen kunnan vastuulle on täsmennettävä.

17 b § (22.8.2014/681)

Kiinteistön liittäminen vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriin

Kunnan päättämällä vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäröinnin alueella oleva kiinteistö on liitettävä laitoksen hulevesiviemäriin.

Edellä 1 momentissa säädetyn estämättä vesihuoltolaitos saa kieltäytyä liittämästä laitoksen hulevesiviemäriin kiinteistöä, jolta viemäriin johdettavan huleveden laatu tai määrä vaikeuttaisi laitoksen toimintaa tai laitoksen edellytyksiä huolehtia tyydyttävästi muiden kiinteistöjen huleveden viemäröinnistä.

- On epäselvää, milloin huleveden määrä alkaa vaikeuttaa toimintaa ja voidaanko silloin kiinteistön liittamisestä hulevesiviemäriin kieltäytyä. On arvioitava, voiko tämä johtaa kiinteistönomistajien epätasapuoliseen kohteluun riippuen siitä, milloin ne ovat liittymässä hulevesiviemäriin.
- Naapurikiinteistöjen kesken ilmenee erilaisia näkemyksiä siitä, mihin hulevedet voidaan johtaa. On arvioitava, täytyykö asiasta säätää tarkemmin MRL:ssa

17 c § (22.8.2014/681)

Hulevesiviemäriin liittämismuutoksen vapauttaminen

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen myöntää hakemuksesta kiinteistölle toistaiseksi voimassa olevan tai määräaikaisen vapautuksen 17 b §:ssä tarkoitetusta liittämismuutoksesta hulevesiviemäriin. Ennen vapautuksen myöntämistä vesihuoltolaitokselle ja kiinteistön omistajalle tai haltijalle on varattava tilaisuus tulla kuulluiksi.

Vapautus liittämismuutoksesta hulevesiviemäriin on myönnettävä, jos:

- 1) liittäminen hulevesiviemäriin muodostuisi kiinteistön omistajalle tai haltijalle kohtuuttomaksi, kun otetaan huomioon kiinteistön hulevesien hallinnasta aiheutuneet kustannukset, liittämismuutoksesta aiheutuvat kustannukset, vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäröinnin vähäinen tarve tai muu vastaava erityinen syy;
- 2) vapauttaminen ei vaaranna huleveden viemäröinnin taloudellista ja asianmukaista hoitamista 17 a §:ssä tarkoitetulla vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäröinnin alueella; ja
- 3) liittämismuutoksesta vapautettavan kiinteistön hulevesi voidaan poistaa muutoin asianmukaisesti.
 - Kunnalla, joka vastaa maankäytön suunnittelusta, on kokonaisvastuu hulevesien kokonaihallinnasta. Ympäristönsuojeluviranomaisella pitäisi olla käytettävissä maankäytön suunnittelijan näkemykset ja laskelmat vesitaseesta voidakseen arvioida hulevesien asianmukaista hallintaa sekä kohtuullisuutta.

17 d § (22.8.2014/681)

Kielto johtaa kiinteistön hulevesiä jätevesiviemäriin

Kiinteistöltä ei saa johtaa vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriin hulevesiä.

Jos kiinteistön hulevesiä ei poisteta kiinteistöltä muulla tavalla, kiinteistö voidaan kuitenkin liittää jätevesiviemäriin huleveden poisjohtamiseksi, jos:

- 1) jätevesiviemäri on rakennettu ennen vuotta 2015 ja se on mitoitettu myös huleveden poisjohtamiseen;
- 2) alueella ei ole huleveden viemäriverkostoa, johon kiinteistö voidaan liittää; ja
- 3) vesihuoltolaitos kykenee huolehtimaan jätevesiviemäriin johdettavasta hulevedestä taloudellisesti ja asianmukaisesti.

- On arvioitava, tarvitaanko 2 mom 1) ja 2) kohdan vaatimuksia uudistettavassa VHL:ssa lainkaan.
- On täsmennettävä, mitä tarkoitetaan sillä, että huolehditaan asianmukaisesti jätevesiviemäriin johdettavasta hulevedestä.
- On selvennettävä, saako viemäriverkostosta olla lainkaan ylivuotoja tai jätevedenpuhdistamolla ohituksia, jotka aiheutuvat normaalia suuremmasta jätevesivirtaaman, jonka hulevedet ovat aiheuttaneet. Vuotovedet vaikuttavat myös jätevesiprosessin lämpötilaan, mikä heikentää biologisen puhdistusprosessin tehoa. On siten epäselvää, voidaanko lainkaan sallia hulevesien johtamista viemäriverkkoon.

17 e § (22.8.2014/681)

Muut säännökset huleveden viemäroinnin hoitamisesta

Vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäroinnin hoitamisessa on noudatettava lisäksi, mitä 12, 13, 16 ja 17 §:ssä säädetään.

- Ainakin viittaukset maksuja koskeviin pykäliin puuttuvat. Pitää arvioida myös muiden pykälien noudattamisen tarvetta.

4 luku

Vesihuoltolaitoksen taloushallinto (22.8.2014/681)

18 §

Maksujen yleiset perusteet

Vesihuollon ja huleveden viemäroinnin maksujen tulee olla sellaiset, että pitkällä aikavälillä voidaan kattaa vesihuoltolaitoksen uus- ja korjausinvestoinnit ja kustannukset. Maksuihin saa sisältyä enintään kohtuullinen tuotto pääomalle. (22.8.2014/681)

Maksujen tulee olla kohtuulliset ja tasapuoliset. Maksun suuruudessa voidaan ottaa huomioon tarve säädellä veden kulutusta, veden erityinen käyttötarkoitus taikka jäteveden poikkeuksellinen laatu tai määrä. Maksujen tulee tarpeen mukaan olla sellaiset, että ne edistävät veden säästäväistä käyttöä ja jäteveden määrän vähentämistä sekä ehkäisevät haitallisten aineiden johtamista viemäriin.

Vesihuoltoa voidaan tukea kunnan, valtion ja Euroopan yhteisön varoista. Tuki on otettava huomioon kustannuksia 1 momentin mukaisesti katettaessa. Vesihuollon tukemisesta on lisäksi voimassa, mitä siitä erikseen säädetään.

- Tämän pykälän periaatteet on yleisesti hyväksytty, mutta toteutus ontuu. Myös ohjeistus on vähintään päivitettävä.
- Uus- ja korjausinvestointien tason riittävyttä ei valvota. Jos ne pidetään tarkoituksellisesti alhaisina, tämän pykälän vaatimukset on helpompi saavuttaa.
- Omistajan tuloutusvaatimuksella perustellaan usein sitä, ettei voida investoida.
- Kohtuullinen tuotto on vaikea määrittää. Avaavan taseen ja mahdollisen pääomallainan merkitys on suuri. Piileviä kuluja ei saada esiin. Yhtiöiden osalta verottaja ilmeisesti ottaa kantaa korkotasoon, mutta liikelaitosten osalta omistaja päättää vapaasti korkotasosta.
- Organisaatorakenteen ja omistuksen muuttuminen (taseyksikkö – liikelaitos – osakeyhtiö – monialayhtiö – yksityinen omistaja) muuttaa omistajaohjausta, mikä lisää tarvetta valvonnalle.
- Tuoton kohtuullisuutta ei valvota, koska vastuutaho ei ole selvä. Nykyisin laissa säädetyillä viranomaisilla ei myöskään ole ammattitaitoa ja resursseja valvontaan.
- Tuoton kohtuullisuus muuttuu ajan myötä. Nykytilanteessa korkojen ollessa negatiivisia, tilanne poikkeaa 10 tai 20 vuoden takaisesta tilanteesta, jolloin tuotto-odotukset olivat toisella tasolla.
- Kustannusten kohdentaminen oikein ja tavoite säästäväisyyteen ovat ristiriitaisia keskenään.
- Kun hulevesien viemärointi ei enää ole vesihuoltoa, mahdollisuutta tukea sitä kunnan tai muilla julkisilla varoilla on ohjeistuksella selvennettävä.
- Vesihuoltoverkon ja kadun rakentaminen tehdään usein samanaikaisesti. Suoriteperusteinen kirjanpito olisi tarpeen kustannuksien jakamiseksi oikein näiden välille.
- Toimialan rajauksen mukaisesti VHL koskee asutusta ja siihen rinnastettavaa toimintaa. Näin ollen on luontevaa, että jäteveden laskutus perustuu toimitetun talousveden määrään. Yritys- ja elinkeinotoiminnassa on tilanteita, joissa osa toimitetusta talousvedestä käytetään eläinten juomavetenä tai se poistuu kuvauksen höyrynä tai tuotteena. Näihin erikoistapauksiin olisi syytä viitata säädöksissä tai ohjeistuksessa.

19 § (22.8.2014/681)

Maksut

Vesihuoltolaitoksen tulee periä vesihuollosta käyttömaksua. Käyttömaksu peritään kiinteistön käyttämän veden ja poisjohdettavan jäteveden määrän ja laadun perusteella. Vesihuoltolaitos voi periä käyttömaksua myös huleveden viemäroinnistä.

Lisäksi laitos voi periä liittymismaksua ja perusmaksua sekä muita maksuja laitoksen toimittamista palveluista. Nämä maksut ovat eri alueilla erisuuruisia, jos tämä on tarpeen kustannusten oikean kohdentamisen tai aiheuttamisperiaatteen toteuttamisen vuoksi taikka muusta vastaavasta syystä. Liittymismaksun suuruudessa voidaan ottaa huomioon myös kiinteistön käyttötarkoitus.

- Kiinteiden liittymis- ja perusmaksujen käytön pakollisuutta on harkittava sillä ne luovat jatkuvuutta ja ennustettavuutta vesihuoltotoimintaan, jossa kiinteiden kustannusten osuus on merkittävästi suurempi kuin muuttuvien kustannusten.
- Liittymismaksun ja perusmaksun erisuuruisuus alueittain jakaa näkemyksiä.
- Nykyisen kirjauksen mukaan erisuuruisuudesta ei voi poiketa, jos oikea kohdentaminen ja oikeudenmukaisuus sitä edellyttävät. On arvioitava, voisiko erisuuruisuuden muuttaa valinnaiseksi.
- Olisi tarpeen tarkentaa, minkä kokoisia alueita erisuuruisuustarkastelussa on arvioitava.
- Liittymismaksujen erisuuruisuus verkostoa laajennettaessa kertaluonteisena laskentatoimenpiteenä on kohtuullisesti toteutettavissa. Kun maksuista päätetään laitoksen johtokunnassa tai vastaavassa, jokaisen rakennettavan alueen liittymismaksut olisi vietävä päätettäväksi. Olisi myös ylläpidettävä yksittäisiä kiinteistöjä varten jo rakennettujen alueiden maksuluetteloa. Kuvattu prosessi on työläs päätösprosessin valitusaikoinen.
- Perusmaksun eriyttäminen alueellisesti aiheuttaa tarpeen tarkastella asiaa vuosittain talousarviota laadittaessa, mikä on varsin työlästä.
- Maksut päätetään poliittisesti valitussa luottamuselimestä, jossa päätös voi poiketa esittelijän ehdotuksesta. Tämän päätöksen lainmukaisuutta ei valvota esimerkiksi siltä kannalta, riittävätkö varat käyttökustannusten ja investointien kattamiseen pitkäjärjestyksellä. Kunnan tai kuntayhtymän päätöksiin voi hakea oikaisua tai niistä voi valittaa. Tässä tilanteessa regulaattorilla voisi olla rooli, koska laitos tai esittelijä ei voi käytännössä valittaa luottamuselimen tekemästä päätöksestä.
- Laitosten yhdistymistilanteita varten on tarpeen säätää siirtymäajasta maksujen harmonisoimiseksi.
- Kiinteistöillä tapahtuvan täydennysrakentamisen takia määrättävän lisäliittymismaksun oikeutusta on joskus vaikea perustella. Maksu määräytyy kaavamaisesti esimerkiksi varastotilan rakentamisen yhteydessä ilman, että veden käyttö kiinteistöillä muuttuu.
- Kiinteistöjen lietteitä yms. puretaan jätevedenpuhdistamoille tai muihin järjestettyihin vastaanottoaikoisiin. Tyhjennystoiminta perustuu jätelain säännöksiin. Maksut vaihtelevat laitoksittain ja jätelajeittain. Purettujen lastien valvonta on ongelmallista ja resursseja viranomaisilla tähän toimintaan on niukasti. Kuljetusyritys ilmoittaa tuotujen kuormien laadun, mutta vesihuoltolaitoksella ei ole käytännössä mahdollisuuksia todentaa sitä, mitä puhdistamolle tuodaan. Monesti mittauksen sijaan myös määrätieto on kuljetusyrityksen ilmoituksen varassa. Vaikuttaa siltä, että sakokaivolietteitä tuodaan todellisuudessa enemmän, kuin niitä ilmoitetaan tuoduksi. Umpikaivolietteilä ja jätevesillä on tavanomaisesti alhaisempi maksu kuin sakokaivolietteilä.

19 a § (22.8.2014/681)

Korvaus yleisten alueiden huleveden viemäröinnistä

Vesihuoltolaitos perii kunnalta kustannuksia vastaavan korvauksen yleisiltä alueilta vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriin johdettavan huleveden viemäröinnistä.

- Nykyinen ilmaisu ”perii” ei näytä olevan riittävän selkeästi kirjattu. On harkittava kirjauksen muuttamista muotoon ”tulee periä”.
- Ei ole riittävästi perusteltu, miksi valtion alueilta ei peritä maksua.
- Pykälän tarpeellisuutta tulee arvioida yhdessä sen kanssa, kun ratkaistaan, sisällytetäänkö kaikki hulevesiasiat MRL:iin.

20 § (22.8.2014/681)

Vesihuollon eriyttäminen kirjanpidossa

Kunnan tai yrityksen tulee kirjanpidossaan eriyttää vesihuolto muista toiminnoista. Vesihuollolle on tilikausittain laadittava tase, tuloslaskelma ja rahoituslaskelma sekä esitettävä niiden liitteenä olevat tiedot. Tase ja tuloslaskelma on laadittava kirjanpitolain (1336/1997) säännösten mukaisesti.

Mitä 1 momentissa säädetään vesihuollon eriyttämisestä, sovelletaan myös 17 a §:ssä tarkoitettuun huleveden viemärointiin.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, koskee myös laitosta, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelee vesihuoltolaitoksen jätevesiä tai hulevesiä.

- Kirjanpidon eriyttämisen näkökulmasta on tarpeen selkeyttää vesihuollon määritelmää. On esim. tarkennettava, onko oman toiminta-alueen ulkopuolella (esim. haja-asutusalueella tai toisen kunnan alueella) suoritettavat vesihuoltopalvelut eriytettävä kirjanpidossa taikka voiko tietty osuus liikevaihdosta olla kansainvälistä toimintaa.
- Läpinäkyvyyden kannalta olisi tarkennettava, mitä kustannuksia pitää laskea vesihuoltoon (esim. katurakenteen perusparannus ja pinnoite).
- Olisi täsmennettävä, että kirjanpidossa on käytävä ilmi, kuinka suuri on kunnan tai muiden julkisten tahojen tuki tilanteessa, jossa maksut eivät kata kuluja. Vesihuollon tietojärjestelmä ei nykyisellään palvele tätä tarkoitusta.

20 a § (22.8.2014/681)

Vesihuoltolaitoksen toimintakertomus

Vesihuoltolaitoksen on laadittava kirjanpitolaissa tarkoitettu toimintakertomus. Siinä tulee esittää ymmärrettävässä muodossa tämän lain 20 §:ssä tarkoitettut tilinpäätöstiedot sekä tiedot vesihuollon hintatasoa, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavista tunnusluvuista.

Toimintakertomuksessa tulee esittää 1 momentissa tarkoitettut tiedot myös 17 a §:n mukaisesta huleveden viemäroinnistä.

Toimintakertomuksen sisällöstä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

- On tarpeen täsmentää asetuksella, mitä tietoja tulee julkaista. Tilintarkastajatakan eivät tunnuslukujen puuttumisesta ole huomauttaneet.
- Laitoksen koko voitaisiin ottaa huomioon, kun täsmennettäisiin, mitä tunnuslukuja tulee julkaista.

- Pieniltä toimijoilta, joilla ei ole toiminta-aluetta, olisi myös saatava toiminta-historia talteen. Sille on tarvetta, kun aikanaan toimintoja yhdistetään isommiksi kokonaisuuksiksi.

20 b § (22.8.2014/681)

Tilinpäätöstietojen ja toimintakertomuksen tarkastaminen

Tilintarkastajien tulee tarkastaa 20 §:ssä tarkoitetut tilinpäätöstiedot ja 20 a §:ssä tarkoitettu toimintakertomus osana kunnan tai vesihuoltolaitoksen lakisäätteistä tilintarkastusta.

20 c § (22.8.2014/681)

Tilinpäätöstietojen, toimintakertomuksen, toimitusehtojen ja tunnuslukujen julkistaminen

Vesihuoltolaitoksen tulee julkistaa tietoverkossa 20 §:ssä tarkoitetut tilinpäätöstiedot ja 20 a §:ssä tarkoitettu toimintakertomus. Lisäksi laitoksen tulee julkistaa tietoverkossa vesihuollon toimitusehdot ja hinnoitteluperusteet sekä vesihuollon hintatasoa, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavat tunnusluvut.

- Tiedot tulisi voida julkaista 20 d § mukaisessa vesihuollon tietojärjestelmässä etenkin, kun juomavesidirektiivin perusteella on vastaavia tarpeita. Kaikilla osuuskunnilla ei ole omia internetsivuja, joilla tietoja voisi julkaista.
- Hinnoitteluperusteita ei valvota. Laitoksen koon kasvaessa on tarkoituksenmukaista edellyttää suurempaa määrää tunnuslukuja. Tähän tarvittaisiin ohjeistusta.

20 d § (22.8.2014/681)

Vesihuollon tietojärjestelmä

Suomen ympäristökeskus ylläpitää vesihuollon tietojärjestelmää yhteistyössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa.

Vesihuoltolaitos toimittaa vesihuollon tietojärjestelmään vesihuoltopalvelujensa hinnat ja niiden määräytymisperusteet sekä tiedot, joita tarvitaan vesihuollon tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavien tunnuslukujen laskemiseksi.

Mitä 2 momentissa säädetään vesihuoltolaitoksista, koskee myös laitosta, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelee vesihuoltolaitoksen jätevesiä.

Vesihuollon tietojärjestelmästä ja siihen toimitettavista tiedoista voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

- Asetuksella olisi tarpeen säätää tietojärjestelmään pakollisina toimitettavista tiedoista. Tietojärjestelmää olisi osin myös laajennettava, jotta riittävät tiedot saataisiin käyttöön.
- Tietojen oikeellisuuden valvontaa ja tarkistusta ei riittävästi tehdä, mikä heikentää tietojärjestelmän hyötyjä.
- On harkittava, voitaisiinko tietojärjestelmää kehittää myös häiriötilanteista ilmoittamiseen ja tiedottamiseen.

5 luku

Sopimukset vesihuollosta ja huleveden viemäröinnistä (22.8.2014/681)

21 §

Sopimuksen tekeminen

Sopimus kiinteistön liittämistä vesihuoltolaitoksen verkostoon taikka laitoksen palvelujen toimitamisesta ja käyttämisestä on tehtävä kirjallisesti tai sähköisesti siten, että sopimuksen sisältöä ei voida yksipuolisesti muuntaa ja että sopimus säilyy kummankin osapuolen saatavilla.

- Kun vesihuoltolaitoksilla ei ole tietoa huoltovarmuuskriittisistä yrityksistä, niiden vesihuollon turvaamiseksi ei VHL:ssa voitane esittää velvoitteita. Vesihuoltolaitoksen ja yrityksen välisellä sopimuksella on selvennettävissä osapuolten vastuut. Laista annettavissa ohjeissa asiaa on tarpeen painottaa.
- Sopimukseen olisi edellytettävä kirjattavaksi veden käyttötapa. Tällöin vesihuoltolaitos saisi selkoa asiakkaan erityisluonteesta ja osaisi nykyistä paremmin arvioida, minkä asiakkaiden vesihuolto on kriittisen tärkeää järjestää myös häiriötilanteissa. Esimerkiksi omavalvontasuunnitelmaa ja riskinarviointia tehdessä tärkeät asiakkaat pitää ottaa huomioon.

22 § (22.8.2014/681)

Vesihuollon ja huleveden viemäröinnin yleiset toimitusehdot

Vesihuollon ja huleveden viemäröinnin yleiset toimitusehdot on laadittava siten, että ne ovat kohtuulliset ja tasapuoliset.

- VHL:n mukaisesti toimittaessa laaditaan yksityisoikeudellinen sopimus kiinteistön kanssa. Siihen liitetään yleiset toimitusehdot. Jos toimitaan MRL:n mukaisesti yleisten toimitusehtojen sijaan annettaisiin lakiin perustuvat määräykset. Tämä aiheuttaa hämmennystä toimijoiden keskuudessa.
- Asutuksen ja yritys- ja elinkeinotoiminnan tarpeet vesihuollolle poikkeavat toisistaan. Siksi olisi tarpeen yhtenäistää sopimuskäytäntöä. On harkittava, riittääkö nykyinen käytäntö oppaineen vai tarvitaanko ylemmän tasoista ohjausta.

23 §

Sopimusehtojen muuttaminen

Vesihuoltolaitos saa muuttaa 21 §:ssä tarkoitetun sopimuksen mukaisia maksuja ja muita sopimuksen ehtoja vain:

- 1) sopimusehdoissa yksilöidyillä perusteilla edellyttäen, että sopimuksen sisältö ei kokonaisuutena olennaisesti muutu;
- 2) lainsäädännön muutoksen tai viranomaisen siihen perustuvan päätöksen perusteella;
- 3) muusta erityisestä syystä olosuhteiden olennaisesti muututtua.

Vesihuoltolaitoksella on lisäksi oikeus tehdä sopimusehtoihin vähäisiä muutoksia, joilla ei ole vaikutusta sopimuksen keskeiseen sisältöön.

Vesihuoltolaitoksen on hyvissä ajoin ennen sopimuksen muuttamista lähetettävä asiakkaalle ilmoitus siitä, miten ja mistä ajankohdasta maksut tai muut sopimusehdot muuttuvat sekä mikä on muutoksen peruste. Jos muutoksen perusteena on muu kuin lainsäädännön muutos tai viranomaisen siihen perustuva päätös, muutos saa tulla voimaan aikaisintaan kuukauden kuluttua ilmoituksen lähettämisestä.

- Sähköinen menettely tietojen toimittamisesta olisi sallittava. Muutenkin menettelyä tiedoksi antamisesta ja lähettämisestä on täsmennettävä. Esimerkiksi yleisten toimitusehtojen osalta on erilaisia käytäntöjä.
- On arvioitava, tarvitaanko tarkentavia säännöksiä siitä, kun hulevesien vastaanotto päättyy. Tällöin sopimusta asiakkaan ja laitoksen kesken pitäisi muuttaa, mikä on työläs prosessi. Liittymismaksun palautustarve pitää myös arvioida, kun sopimusrakenne muuttuu.
- On arvioitava, pitääkö yleisten toimitusehtojen hyväksynnässä olla joku ylimääräinen taho siltä varalta, että laitoksen omistus siirtyy ulkopuolisille sijoittajille vai riittääkö, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto valvoo toimitusehtojen kohtuullisuutta.
- Vähäisten muutosten raja epäselvä ja sitä on tarpeen selventää asetuksella tai ohjeistuksella.

24 §

Sopimuksen irtisanominen

Vesihuoltolaitos saa irtisanoa 21 §:ssä tarkoitetun sopimuksen verkostoon liittämistä vain, jos sopimuksen pitäminen voimassa on kiinteistön vedenkulutuksen tai kiinteistöltä viemäriin johdettavan jäteveden, huleveden tai perustusten kuivatusveden laadun tai määrän olennaisen muuttumisen vuoksi kohtuutonta.

Asiakas saa irtisanoa 21 §:ssä tarkoitetun sopimuksen verkostoon liittämistä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella vain, jos kiinteistölle on myönnetty vapautus liittämismuutoksesta 11 §:n perusteella.

Vesihuoltolaitos saa irtisanoa 21 §:ssä tarkoitetun sopimuksen vesihuoltolaitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä vain, jos vesihuollon palvelu on keskeytetty 26 §:ssä säädetyillä perusteilla ja sopimuksen voimassa pitäminen on kohtuutonta.

Sen lisäksi, mitä 3 momentissa säädetään, vesihuoltolaitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä tehty sopimus saadaan irtisanoa, jos palvelun käytön edellytyksenä oleva sopimus verkostoon liittämistä irtisanotaan 1 tai 2 momentissa säädetyillä perusteilla.

Sen estämättä, mitä 1 ja 3 momentissa säädetään, vesihuoltolaitos saa irtisanoa 21 §:ssä tarkoitetun sopimuksen verkostoon liittämistä ja laitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä myös silloin, kun asiakkaan kiinteistö jää laitoksen toiminta-alueen supistamisen takia toiminta-alueen ulkopuolelle. Irtisanomisen edellytyksenä on, että vesihuoltolaitos tai kunta turvaa kiinteistön vesihuollon siten, että asiakkaalle ei aiheudu tästä ylimääräisiä kustannuksia. (22.8.2014/681)

- On tarpeen selventää, miten menetellään, kun kiinteistön käyttötarkoitus muuttuu esim. tilapäisen tai pitemmän asumattomuuden takia. Tällöin voisi olla tarkoituksenmukaista sanoa sopimus irti, mikä koetaan usein tarpeettoman voimakkaaksi toimeksi. Ajoneuvon vakuutuksen keskeyttäminen on menettely, jonka tyyppistä voisi harkita vesihuoltolakiin.
- Toiminta-alueen supistamisprosessi olisi kuvattava. Sen puute aiheuttaa epäselvyyttä. 5 mom mukaan vesihuoltolaitoksen tai kunnan turvaamisvelvollisuudesta voi aiheuta ristiriitoja.
- Ylimääräisten kustannusten laskentaa olisi tarkennettava. Nykyisellään kirjaus on niin väljä, että toiminta-alueen supistaminen ja sitä myöten kiinteistön irrottaminen vesihuoltoverkosta voi osoittautua käytännössä mahdottomaksi. Tämä saattaa pahimmillaan aiheuttaa palveluiden laadun romahtamisen, jolloin terveydelliset vaatimukset täyttävää talousvettä ei pystytä toimittamaan.
- On arvioitava, pitäisikö asiakkaalle antaa mahdollisuus osallistua päätökseen kiinteistön vesihuollon turvaavasta ratkaisusta toiminta-aluetta supistettaessa. On epäselvää, onko tämä päätösasia vesihuoltolain 8 a§:n mukaan vai sopimusasia vesihuoltolain 24 §:n 5 momentin mukaan.

6 luku

Keskeytys ja virhe

25 §

Pakottavuus

Tämän luvun säännöksistä ei saa sopimuksin poiketa kuluttajan vahingoksi. Jollei jäljempänä toisin säädetä, tämän luvun säännöksiä sovelletaan muutoin vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan kesken vain, jos ei muuta ole sovittu.

26 §

Vesihuollon palvelun keskeyttäminen

Vesihuoltolaitos saa keskeyttää veden toimittamisen sekä jäteveden, huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamisen, jos asiakas on olennaisesti laiminlyönyt 19 §:ssä tarkoitettujen maksujen suorittamisen tai on muutoin olennaisesti rikkonut säädöksiin tai sopimukseen perustuvia velvoitteitaan.

Vesihuoltolaitos saa keskeyttää veden toimittamisen sekä jäteveden, huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamisen aikaisintaan viiden viikon kuluttua siitä, kun 1 momenttiin perustuvasta keskeyttämisen uhkasta on ensimmäisen kerran ilmoitettu asiakkaalle eikä laiminlyöntiä tai velvoitteiden rikkomista ole oikaistu ajoissa ennen ilmoitettua keskeyttämisajankohtaa. Jos säädösten tai sopimuksen vastainen toiminta on omiaan aiheuttamaan välitöntä vaaraa tai huomattavaa haittaa laitoksen käytölle taikka terveydelle tai ympäristölle, veden toimittaminen sekä jäteveden, huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtaminen saadaan keskeyttää välittömästi.

Jos 1 momentissa tarkoitettu maksun laiminlyönti aiheutuu kuluttajan maksuvaikeuksista, joihin hän on joutunut vakavan sairauden tai työttömyyden taikka muun niihin rinnastettavan erityisen seikan vuoksi pääasiassa omasta syyttään, ja asiakas on tällaisista maksuvaikeuksista ilmoittanut vesihuoltolaitokselle, veden toimittaminen sekä jäteveden, huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohdaminen saadaan keskeyttää aikaisintaan kymmenen viikon kuluttua siitä, kun keskeyttämisen uhkasta on ensimmäisen kerran ilmoitettu asiakkaalle.

- On harkittava, voidaanko lakiin kirjata sähkömarkkinalain mukaisesti, että maksuvaikeustilanteissa olisi oltava mahdollisuus yhdessä sosiaalitoimen kanssa etsiä ratkaisu siihen, ettei veden toimitusta tarvitsisi katkaista.
- On tarkennettava asetuksella tai ohjeistuksella, mikä voi olla ”muu rikkomus”. Esimerkkeinä a) sopimuksen allekirjoittamatta jättäminen sopimuksen siirron yhteydessä, b) tonttijohdon vuodon korjauskustannuksiin osallistumatta jättäminen ja c) myötävaikuttamisen puute mittaria vaihdettaessa.
- On tarpeen kirjata velvollisuus tiedottaa viranomaisille tilanteista, joissa ongelmia voi syntyä vesihuoltopalvelun puuttumisen takia (esim. teollisuusjätevesien vastaanoton katkaisu tai karjatilan veden saannin keskeytys).

27 § (22.8.2014/681)

Virhe ja hinnanalennus

Vesihuollossa tai huleveden viemäröinnissä on virhe, kun veden laatu tai toimitustapa tai vesihuoltolaitoksen palvelu ei vastaa sitä, mitä sopimuksen tai säädösten perusteella voidaan edellyttää. Vesihuollossa tai huleveden viemäröinnissä on virhe myös silloin, kun se on yhtäjaksoisesti tai toistuvasti keskeytynyt, jollei keskeytys aiheudu vesihuoltolaitoksen laitteiston tavanomaisesta korjaus- tai huoltotyöstä, joka kestää yhtäjaksoisesti alle 12 tuntia ja josta on ilmoitettu asiakkaalle etukäteen, tai jollei keskeytystä voida muutoin pitää keskeytyksen syy ja olosuhteet huomioon ottaen vähäisenä.

Virheenä ei pidetä sellaista vesihuoltolaitoksen palvelun häiriötä tai keskeytymistä, joka aiheutuu vesihuoltolaitoksen vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevasta esteestä, jota sen ei kohtuudella voida edellyttää ottavan huomioon toiminnassaan ja jonka seurauksia se ei kaikkea huolellisuutta noudattaen olisi voinut välttää tai voittaa.

Asiakkaalla on oikeus virhettä vastaavaan hinnanalennukseen. Vaatimus hinnanalennuksesta on esitettävä vesihuoltolaitokselle kohtuullisessa ajassa siitä, kun asiakas havaitsi virheen tai hänen olisi pitänyt se havaita.

Jos virhe perustuu vesihuollon yli 12 tunnin yhtäjaksoiseen keskeytykseen, hinnanalennuksen määrä on vähintään kaksi prosenttia asiakkaan vuotuisesta perus- ja käyttömaksusta. Vesihuoltolaitos vähentää hinnanalennuksen asiakkaan laskusta todettuaan vesihuollon yhtäjaksoisen keskeytyksen. Tässä momentissa säädetyistä ei saa asutuksen vesihuollossa sopimuksin poiketa asiakkaan vahingoksi.

- Ylivoimaisesta esteestä on eri tulkintoja, mutta tarkentaminen ei liene lain tasolla helposti tehtävissä.
- On epäselvää, milloin palvelu ei vastaa odotuksia. Tätäkään ei voitane laissa tarkasti määritellä.

- Ohjeistuksella voitaisiin täsmentää, millä aikataululla tavanomaisista töistä pitää ilmoittaa asukkaille ja mikä on kohtuullinen aika hinnanalennusvaatimusten esittämiseen.

28 §

Vahingonkorvaus

Vesihuoltolaitos on velvollinen korvaamaan vesihuollossa tai huleveden viemäröinnissä olevasta virheestä henkilölle taikka yksityiseen käyttöön tai kulutukseen tarkoitettulle ja vahinkoa kärsineen pääasiassa sellaiseen tarkoitukseen käyttämälle omaisuudelle aiheutuneen vahingon. Ennen vahingon ilmenemistä tehdyn sopimuksen ehto, joka rajoittaa vahinkoa kärsineen oikeutta korvaukseen tämän momentin nojalla, on mitätön. (22.8.2014/681)

Vesihuoltolaitos on velvollinen korvaamaan vesihuollossa tai huleveden viemäröinnissä olevasta virheestä asiakkaalle aiheutuvan taloudellisen vahingon. Välillisen vahingon vesihuoltolaitos on velvollinen korvaamaan vain, jos virhe tai vahinko aiheutuu huolimattomuudesta laitoksen puolella. (22.8.2014/681)

Välillisenä vahinkona pidetään:

- 1) ansionmenetystä, joka aiheutuu vesihuollossa olevasta virheestä tai siitä johtuvista toimenpiteistä;
- 2) vahinkoa, joka aiheutuu muuhun sopimukseen perustuvasta velvoitteesta;
- 3) vesihuollon palvelujen käyttöön perustuvan hyödyn olennaista menetystä, josta ei aiheudu suoranaista taloudellista vahinkoa, sekä muuta siihen rinnastettavaa olennaista haittaa;
- 4) muuta samankaltaista vaikeasti ennakoitavaa vahinkoa.

Jos 3 momentissa tarkoitettu vahinko aiheutuu muunlaisen vahingon rajoittamisesta, vahinkoa ei tältä osin pidetä välillisenä.

- Pykälän käyttäminen on työlästä ja tulkinta vaikeaa. Monesti on haettava vastaavia esimerkkejä eri dokumenteista, kuten hallituksen esityksestä. Termit ”taloudellinen vahinko” ja ”välillinen vahinko” ovat vaikeita käytännössä. Usein joudutaan tukeutumaan molempien osapuolien vakuutusyhtiöiden asiantunteemukseen.
- Voi olla tarpeen täsmentää yleisissä toimitusehdoissa joitakin tämän pykälän seikkoja, kuten asunto-osakeyhtiöiden ja vesihuoltolaitoksen vastuuta ja velvollisuuksia. Tämä tulee ottaa arvioitavaksi malliehtoja laadittaessa lain uudistamisen jälkeen.
- Viemäritulvien tulkinta on vaikeaa. On epäselvää, milloin sovelletaan vesilakia tulvan aiheutettua ajoneuvolle vahingon (VL 13. luku 3 §). VHL:ssa voitaisiin viitata vesilakiin, jossa on ankara vastuu.
- On arvioitava, onko ”huolimattomuus” laitoksen kannalta liian vaativa kriteeri välillisen vahingon korvausvelvollisuuden ehtona vai pitäisikö olla ”törkeä huolimattomuus”.

- Ongelmia pykälän tulkinnassa aiheuttavat ne asiakkaat, jotka eivät kuulu lain soveltamisalaan. Vakuutusyhtiö ei korvaa niiden yritysten vahinkoja, koska sopimuksessa ”olisi voinut olla” korvauspykälä.
- Vesihuoltolaitosten ja yritysasiakkaiden kesken olisi tarpeen nykyistä kattavammin ratkaista, miten vahinkotilanteisiin varaudutaan. On harkittava, miten vastuuvakuutuksissa otettaisiin huomioon veden toimitukseen, veden laatuun tai viemäröinnin toimimattomuuteen liittyvät häiriöt.

7 luku

Valvonta, hallintopakko ja muutoksenhaku

- On tarkasteltava, mitkä tämän luvun kirjaukset ovat tarpeen ja minkä kirjausten osalta riittää, että ne ovat muualla laissa.
- Tietojen luovuttaminen viranomaisille on liian rajattu. Esimerkiksi sen selvittäminen, onko vesihuollossa riittävästi henkilökuntaa epidemiatilanteessa, ei ole mahdollista lain säädösten perusteella.

29 §

Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen

Valvontaviranomainen voi kieltää sitä, joka rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettua säännöstä, jatkamasta tai toistamasta säännöksen vastaista menettelyä taikka määrätä hänet täyttämään velvollisuutensa.

Kuntaan kohdistuvan kiellon tai määräyksen antaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. (22.12.2009/1488)

Ennen kiellon tai määräyksen antamista valvontaviranomaisen on mahdollisuuksien mukaan neuvoteltava tämän lain tai sen nojalla annettua säännöstä rikkoneen kanssa.

- On epäselvää, mikä viranomainen ryhtyy milloinkin oikaisutoimenpiteisiin. Esim. talousvesiverkkoon liittymisen vapautuksesta päättää ympäristönsuojeluviranomainen, mutta talousvesiasioiden valvonta on terveydensuojeluviranomaisen vastuulla. Reagointikynnystä nostaa pienten resurssien ohella se, ettei toimista voi periä viranomaismaksua.
- On arvioitava, voidaanko neuvotteluvaatimus poistaa. Vuoropuhelua on joka tapauksessa harjoitettava ennen kiellon tai määräyksen antamista.

30 §

Uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka

Valvontaviranomainen voi tehostaa 29 §:n nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella taikka että toiminta keskeytetään tai kielletään.

Uhkasakkoon, teettämisuhkaan ja keskeyttämisuhkaan sovelletaan muutoin, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

31 §

Vireillepano-oikeus

Jos kunta on laiminlyönyt 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun velvollisuutensa eikä asia ole tullut vireille valvontaviranomaisen aloitteesta, asian voi panna kirjallisesti vireille se, jonka oikeutta tai etua asia saattaa koskea, sekä asiassa yleistä etua valvova viranomainen.

32 § (5.7.2019/827)

Muutoksenhaku

Kunnan viranomaisen 8 ja 17 a §:n nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin kuntalaissa (410/2015) säädetään. Valitusoikeus on myös valvontaviranomaisella. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valvontaviranomaisen tämän lain nojalla antamaan päätökseen sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen 11 §:n nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään.

- On arvioitava, pitääkö tähän lisätä kunnan viranomaisen 8 a §:n nojalla antama päätös. On tarkennettava, onko siihen mahdollista hakea muutosta hallinto-oikeudesta.
- Toiminta-alueen supistamisen edellytyksistä säädetään myös sopimuksen irtisanomista koskevassa 24 §:n 5 momentissa. Vesihuoltolain 8 a §:n ja 24 §:n 5 momentin suhde on hiukan epäselvä. Epäselvää on, mistä kunnan päätöksessä päätetään ja mikä on yksityisoikeudellista sopimusasiaa. Se vaikuttaa myös siihen, miltä osin vesihuollon turvaamiskysymys käsitellään hallinnollisena, miltä osin yksityisoikeudellisena riita-asiana.

33 §

Valitusoikeus

Valitusoikeus on:

- 1) sillä, jonka etua tai oikeutta asia saattaa koskea;
- 2) kunnalla;
- 3) valvontaviranomaisella;
- 4) asiassa yleistä etua valvovalla viranomaisella.

Valvontaviranomaisella on lisäksi oikeus valittaa sellaisesta päätöksestä, jolla hallinto-oikeus on muuttanut sen tekemää päätöstä tai kumonnut päätöksen.

- Vähintään ohjeistuksessa on hyvä tarkentaa, mihin valitus toimitetaan ja missä se käsitellään.

34 §

Käsittely käräjäoikeudessa

Vesihuoltolaitoksen ja sen asiakkaan välinen kiinteistön vesihuoltoa koskeva riita-asia käsitellään käräjäoikeudessa. Oikeuspaikasta säädetään tarkemmin erikseen.

- Oikeuspaikka jää tässä avoimeksi. Yleisissä toimitusehdoissa voidaan mainita oikeuspaikaksi kiinteistön sijaintikunnan käräjäoikeus. Ilman toimitusehtoja oikeuspaikka määräytyy oikeudenkäymiskaaren mukaan. Tämä kokonaisuus olisi syytä kuvata vähintään lain ohjeistuksessa.

8 luku

Erinäisiä säännöksiä

35 § (23.11.2018/1013)

Salassapitovelvollisuus

Tämän lain mukaista tehtävää suorittavan salassapitovelvollisuuteen sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä saa tämän lain mukaisia tehtäviä suoritettaessa saatuja tietoja yksityisen ja yhteisön taloudellisesta asemasta, liikesalaisuudesta sekä yksityisen henkilökohtaisista oloista luovuttaa:

- 1) valvontaviranomaiselle tämän lain mukaisten tehtävien suorittamista varten;
- 2) rikoksen selvittämiseksi syyttäjä- ja poliisiviranomaiselle; sekä
- 3) Liikenne- ja viestintävirastolle, jos se on välttämätöntä tietoturvallisuuteen liittyvien tehtävien hoitamiseksi.
 - Tämä säännös koskee luovutusta vain siinä mainituille viranomaisille. Muilta osin on täsmennettävä, kuuluvatko verkostokartat salassapidon piiriin. Huoltovarmuuden ja yhteiskunnan turvallisuuden ylläpitämiseksi verkostotiedot katsotaan kriittisen tärkeiksi. Nykyisissä julkisuuslain 24 §:n salassa pidettävissä asiakirjoissa olisi hyvä olla huomioitu omana kohtana laitoksen verkostokartat. Salassapitoperustetta joutuu nyt hakemaan kohdista, joiden soveltuvuus verkostokarttoihin on tulkinnanvaraista.

36 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) 12 §:ssä tarkoitetun liittämiskohdan enimmäisetäisyydestä kiinteistön rajasta tai liitettävän kiinteistön lähimmästä rakennuksesta;
- 2) raakaveden laatuvaatimuksista, tarkkailuvollisuuksien toteuttamisesta ja tarkkailutietojen toimittamisesta sekä muiden tämän lain mukaisten tehtävien hoitamisessa kertyvien tietojen toimittamisesta;
- 3) 18 §:ssä tarkoitetuista maksujen määräytymisen yleisistä perusteista;
- 4) tämän lain täytäntöönpanosta.
 - On arvioitava, miten asetuksenantovaltuuksista säädetään. Asetuksen antovaltuuksia on pykälissä 12, 15, 15a, 15b, 18, 20a, 20d ja 36. On lisäksi selvennettävä, antaako 36 § 4) mahdollisuuden mainittujen pykälien lisäksi valtuudet säätää asetuksella kaikesta muustakin.

37 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2001.

Lain 20 §:n säännöksiä kunnallisen vesihuoltolaitoksen kirjanpidosta sovelletaan kuitenkin ensimmäisen kerran siltä tilikaudelta, joka alkaa 1 päivänä tammikuuta 2002 tai sen jälkeen.

Tällä lailla kumotaan yleisistä vesi- ja viemärlaitoksista 23 päivänä joulukuuta 1977 annettu laki (982/1977) sekä jätevesimaksusta 13 päivänä heinäkuuta 1973 annettu laki (610/1973) niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Yleisestä viemäristä ja eräiltä teollisuudenaloilta vesiin johdettavien jätevesien sekä teollisuudesta yleiseen viemäriin johdettavien jätevesien käsittelystä annettu valtioneuvoston päätös (365/1994) jää kuitenkin voimaan, kunnes ympäristönsuojelulain 11 §:n nojalla toisin säädetään. Päätöstä noudatetaan laadittaessa 21 §:ssä tarkoitettua sopimusta.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

38 §

Siirtymäsäännökset

Kunnan tulee hyväksyä 5 §:ssä tarkoitetut vesihuollon kehittämissuunnitelmat kolmen vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta. Mitä tässä laissa säädetään vesihuoltolaitoksen toiminta-alueesta, koskee myös yleisistä vesi- ja viemärlaitoksista annetun lain 3 §:n nojalla määrättyä toiminta-aluetta, kunnes kunta hyväksyy vesihuoltolaitokselle toiminta-alueen tämän lain 8 §:n nojalla.

Yleisistä vesi- ja viemärlaitoksista annetun lain 11 §:n nojalla annetut yleiset määräykset siltä osin kuin ne eivät ole tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisia, ovat voimassa tämän lain mukaisina yleisinä toimitusehtoina enintään kahden vuoden ajan tämän lain voimaantulosta.

Hallintoviranomaisessa tai tuomioistuimessa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevissa asioissa noudatetaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Muutossäädösten voimaantulo ja soveltaminen:

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 8 §:n mukaisesti hyväksytyillä toiminta-alueella vesihuoltolaitos huolehtii huleveden viemäroinnistä hyväksymispäätöksen mukaisesti siihen saakka, kunnes kunta tekee 17 a §:ssä tarkoitetun päätöksen huleveden viemäroinnistä.

- Määräaika tämän asian osalta on säädetty tapauskohtaisesti sen mukaan, milloin kunta on tehnyt 17 a § mukaisen päätöksen. Ellei kunta ole tätä päätöstä tehnyt, määräaika jää avoimeksi. Näitä tapauksia on tullut esiin.